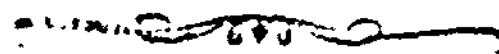
તીર્થ અર્બુદગિરિ (આબુ) નો કલ્પ આ આવૃત્તિમાં દાખલ કરવાનો અમારો ખાસ ઇરાદો હતો પણ તેનો કલ્પ મળી આવ્યો નહિ તેથી અમારી તે ઇચ્છા પાર પડી શકી નથી. ચાર તીર્થોના કલ્પો છે તો પાંચમા તીર્થનો કલ્પ પણ હોવો જોઇએ એમ અનુમાન થઇ શકે છે પણ તે રચાયો હોવાની માહિતી અમને મળી શકી નથી એટલે અમો તે વિષે કશું ચોક્કસ જણાવવા અસમર્થ છીએ. ગ્રંથના પ્રાંતે ધનપાળ મહાકવિકૃત ઋષભપંચાશિકાનો સરલ ભાષામાં અનુવાદ તથા પરમાત્મછત્રીશી દાખલ કરીને ગ્રંથને સંપૂર્ણ કરવામાં આવેલો છે. એકંદરે ગ્રંથમાં ઘણાજ ઉત્તમ વિષયો આવેલા હોઇ ગ્રંથ જનસમાજને ઘણો ઉપયોગી થઇ પડશે એવી અમોને આશા છે.

આ ગ્રંથ પ્રગટ કરવાને માટે અમને મળેલી આર્થિક સહાયની હકીકત જુદા મથાળા તળે લીધેલી નોંધ ઉપરથી માલુમ પડશે. એવી આર્થિક સહાય આપનારને અમે કોટિશઃ ધન્યવાદ આપીએ છીએ, આવી સહાય અમને મળતી રહેશે તો આવા ચરણપોષી જ્ઞાનમાર્ગનો ફેલાવો કરનારા અનેક ગ્રંથો જનસમાજની સેવામાં મુકવાની અમારી ઉત્કટ અભિલાષા તૃપ્ત કરવાને અમે સમર્થ થઇશું. ભવ્યજનો આ ગ્રંથને પોતાના હરહમેશના સ્વાધ્યાયમાં સ્થાન આપી શ્રેયઃસાધક થશે તો અમારો તથા ગ્રંથયોજક મુનિવરનો શ્રમ સફળ થયો ગણાશે. પૂજ્ય મુનિરાજશ્રી ભવ્યજનોને એકાંત હિતકારી આવા બીજા અનેક ગ્રંથો લખી જનસમાજની ઐહિક અને પારલૌકિક ઉન્નતિના માર્ગમાં મદદકર્તા થાઓ એટલું જણાવી અમો વિરમીએ છીએ.

લી૦ શ્રી જૈન યુવક મંડળ.

મુ. સાણંદ.

પ્રસ્તાવના.

શ્રીપાળકુમાર અને મયણાસુંદરીનું પવિત્ર ચરિત્ર આપણામાં સુપ્રસિદ્ધ છે. તેઓ શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામીના શાસનમાં થએલા હોઈ કેવી રીતે ઉન્નતિને પામ્યા તે વાત તેમના ચરિત્ર ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજાય છે. એજ વાત શ્રીમાન્ વિનયવિજયજી અને યશોવિજયજી મહારાજાઓએ 'રાસ' રૂપે ગુંથી છે. શ્રીપાળના રાસની ગુંથના એવી તો મનોહર-ચિત્તાકર્ષક છે કે દરેક ચૈત્રમાસની અને આસો માસની અઠ્ઠાઇ (આયંબિલની ઓળી) પ્રસંગે ભવ્ય ભાઇઓ અને બ્હેનો તે અત્યંત પ્રેમથી વાંચે-સાંભળે છે. તેમાં તથા શ્રી શ્રીપાળચરિત્રમાં નવપદમહિમાનું વિસ્તારથી બ્યાન આપવામાં આવ્યું છે એટલો વિભાગ ઉદ્ધરીને મૂળ પ્રાકૃત ભાષામાં નવપદ પ્રકરણ અર્થ સહિત 'યોગ્યતાદર્શક' અને 'પ્રશમરતિ' ગ્રંથમાં કેટલાંક વર્ષો પહેલાં પ્રસિદ્ધ થયેલ છે. તેનોજ ભાવાર્થ સહજ સુધારા વધારા સાથે આ પ્રસ્તુત ગ્રંથમાં સંગ્રહિત કરવામાં આવેલ છે. તેની સાથે સાથે નવપદજીની આરાધના વિધિ પણ આપવામાં આવેલ છે. નવપદજીના ઉત્તમ ગુણોનો બરાબર ખ્યાલ કરીને તેવા ઉત્તમ ગુણો આપણામાં પ્રગટે એજ પવિત્ર હેતુ શ્રી નવપદજી (સિદ્ધચક્ર) ની આરાધના કરવામાં હોવો જોઇએ. જેમ નવપદનો મહિમા લોકપ્રસિદ્ધ છે તેમ વીશસ્થાનક પદનો પ્રભાવ પણ લોકવિદિત છે. દરેક તીર્થંકર ઉક્ત વીશસ્થાનક પૈકી સઘળાં કે એકાદિ પદનું પૂર્વલા ત્રીજે ભવે આરાધન કરીનેજ તીર્થંકર નામકર્મ ઉપાર્જી તીર્થંકર પદવી પ્રાપ્ત કરે છે. તેથી તે વીશસ્થાનક પદનું સંક્ષિપ્ત વર્ણન તથા તેમને આરાધવાનો વિધિ પણ પ્રદર્શિત કરેલો છે. નવપદ અને વીશસ્થાનક સંબંધી પૂજાઓ ભણાવવાનો પણ અંતર્ગત હેતુ એ ઉત્તમ પદોના ગુણવર્ણન વડે તેમાં એકતા કરવાનો છે, તે

ઉપોદ્ઘાત.

" રાગદ્વેષરહિત સમભાવથી જ ગમે તે ભવ્યાત્મા ગમે ત્યાંથી આ ભવસમુદ્રને તરી શકે છે."

જિન અને જૈન શબ્દની સાચી સમજ.

રાગ, દ્વેષ અને મોહાદિ (અંતરના) મહાવિકારોને વારનાર, અંતરના સઘળા દોષોને દૂર કરનાર અને અંતરમાં છૂપી રહેનારા કટ્ટા દુશ્મનોને જિતી લેનારજ જિન કહેવાય છે. સકળ દોષરહિત જિનભગવાને ભાખેલો ધર્મ જૈનધર્મ કહેવાય છે. એ ઉપરથી સહેજે સમજી શકાશે કે **જૈનધર્મ કોઇ અમુક જાતિ કે કોમનો નથી** પણ જે કોઇ, ઉપર જણાવેલા સકળ દોષ–વિકાર વગરના જિનોએ કહેલા શુદ્ધ નિર્દોષ ધર્મને અથવા ધર્મનાં ફરમાનને અનુસરે છે તે **સઘળાનો એ ધર્મ હોઇ શકે છે.** એટલે કે જૈનધર્મને વિશાળ દૃષ્ટિથી તપાસવામાં આવે તો તે **આખી આલમનો ધર્મ** જણાય છે. એવો એ જૈનધર્મ દરીઆ જેવો ઊંડો અને ઉદાર [વિશાળ] છે. ફકત નિષ્પક્ષપાતપણે તેનાં તત્ત્વ તપાસવાથી તેની ખાત્રી થઇ શકે છે. પરમાર્થદર્શીને અમુક નામ સાથેજ તંત હોતો નથી. દેવ, ગુરૂ અને ધર્મનાં નામ ગમે તે હોય પણ જો પરમાર્થમાં તફાવત ન હોય તો પછી તેનો સ્વીકાર કરી લેવામાં કશો વાંધો–વચકો આવતોજ નથી. એકજ વસ્તુનાં જૂદાં જૂદાં નામ હોઈ શકે છે તેમ છતાં તેમાં પરમાર્થ એક સરખો હોવાથી સમજુ માણસ તેમાં ઝગડો કરતા નથી, પણ સમદૃષ્ટિથી બધાંય નામને સાચાં માને છે. તેવીજ રીતે પરમાર્થદૃષ્ટિથી શુદ્ધ નિર્દોષ દેવને **જિન, અરિહંત, વીતરાગ, પરમાત્મા, તીર્થંકર, શિવ, શંકર, શંભુ, સ્વયંભૂ, બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, રામ, મહેશ યા મહાદેવાદિક** ગમે તે નામથી બોલાવવામાં આવે તો પણ તે સાર્થક જ હોવાથી સમજુ માણસો સ્વીકારી જ લે છે. એવીજ રીતે ગુરૂનાં અને ધર્મનાં

ઉપોદ્‌ઘાત.

"રાગદ્વેષરહિત સમભાવથી જ ગમે તે ભવ્યઆત્મા ગમે ત્યાંથી આ ભવસમુદ્રને તરી શકે છે." રાગ, દ્વેષ અને મોહાદિ (અંતરના) મહાવિકારોને વારનાર, અંતરના સઘળા દોષોને દૂર કરનાર અને અંતરમાં છુપી રહેનારા કટ્ટા દુશ્મનોને જિતી લેનારજ જિન કહેવાય છે. સકળ દોષ-રહિત જિનભગવાને ભાખેલો ધર્મ **જૈનધર્મ** કહેવાય છે. એ ઉપરથી સહેજે સમજી શકાશે કે **જૈનધર્મ કોઇ અમુક જાતિ કે કોમનો નથી** પણ જે કોઇ; ઉપર જણાવેલા સકળ દોષ-વિકાર વગરના જિનોએ કહેલા શુદ્ધ નિર્દોષ ધર્મને અથવા ધર્મનાં ફરમાનને અનુસરે છે તે **સઘળાનો એ ધર્મ હોઇ શકે છે.** એટલે કે જૈનધર્મને વિશાળ દૃષ્ટિથી તપાસવામાં આવે તો તે **આખી આલમનો ધર્મ** જણાય છે. એવો એ જૈનધર્મ દરીઆ જેવો ઊંડો અને ઉદાર [વિશાળ] છે. ફક્ત નિષ્પક્ષપાતપણે તેનાં તત્ત્વ તપાસવાથી તેની ખાત્રી થઇ શકે છે. પરમાર્થદર્શીને અમુક નામ સાથેજ તંત હોતો નથી. દેવ, ગુરૂ અને ધર્મનાં નામ ગમે તે હોય પણ જો પરમાર્થમાં તફાવત ન હોય તો પછી તેનો સ્વીકાર કરી લેવામાં કશો વાંધો-વચકો આવતોજ નથી. એકજ વસ્તુનાં જૂદાં જૂદાં નામ હોઈ શકે છે તેમ છતાં તેમાં પરમાર્થ એક સરખો હોવાથી સમજુ માણસ તેમાં ઝગડો કરતા નથી, પણ સમદૃષ્ટિથી બધાંય નામને સાચાં માને છે. તેવીજ રીતે પરમાર્થદૃષ્ટિથી શુદ્ધ નિર્દોષ દેવને **જિન, અરિહંત, વીતરાગ, પરમાત્મા, તીર્થંકર, શિવ, શંકર, શંભુ, સ્વયંભૂ, બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, રામ, મહેશ** યા **મહાદેવાદિક** ગમે તે નામથી બોલાવવામાં આવે તો પણ તે સાર્થક જ હોવાથી સમજુ માણસો સ્વીકારી જ લે છે. એવીજ રીતે ગુરૂનાં અને ધર્મનાં

જિન અને જૈન

શબ્દની સાચી સમજ.

ભાવ સહિત કરવામાં આવતી સકળ ધર્મસાધના સફળ થઈ શકે છે. દાન, શીલ અને તપ વગેરે ભાવ સહિત કરાય તોજ લેખે થાય છે. એ ભાવ મનને આધીન છે અને ઉત્તમ આલંબન વગર ચંચળ મન સ્થિર રહી શકતું નથી. જો કે શાસ્ત્રોમાં અનેક આલંબન કહ્યાં છે, પરંતુ તે સૌમાં નવપદનું આલંબન મુખ્ય અને ઉત્તમ કહ્યું છે.

નવપદનું સંક્ષિપ્ત સ્વરૂપ.

૧ અરિહંત, ૨ સિદ્ધ, ૩ આચાર્ય, ૪ ઉપાધ્યાય, ૫ સાધુ, ૬ દર્શન, ૭ જ્ઞાન, ૮ ચારિત્ર અને ૯ તપ. એ નવપદ અથવા સિદ્ધચક્રના નામે ઓળખાય છે. ઉક્ત નવપદના ગુણગ્રામ કરવા વડે નિજગુણ શુદ્ધિ કરી લેવી ઉચિત છે તેથી ઉક્ત નવપદના ગુણોનું પ્રથમ સંક્ષેપથી વર્ણન કરીએ.

૧. રાગદ્વેષ અને મોહાદિક અંતરંગ શત્રુસમૂહને સર્વ જીતી લઈ, સકળ અતિશયોયુક્ત સમવસરણમાં બિરાજી, ભવ્યજને અશ્રાન્તપણે અમૃત સમાન ધર્મદેશના આપી, જે ઉદ્ધરે છે **અરિહંત વીતરાગ પરમાત્મા** કહેવાય છે.

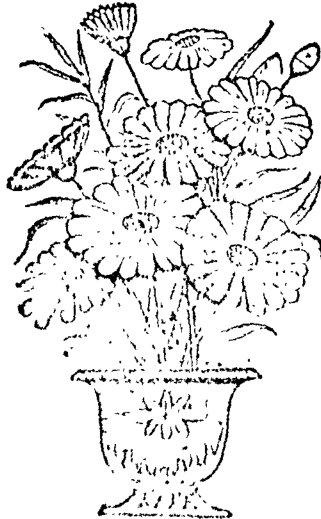
[illegible]
[illegible]
[illegible]
તીર્થંકરની પવિત્ર પદવીને પણ પ્રાપ્ત કરી શકે છે. [illegible]
[illegible] પવિત્ર [illegible] [illegible]
સર્વથા [illegible] કરીને [illegible] અજરામર એવું સિદ્ધ પદ પણ પામી
શકે છે. અનાદિ અશુભ આચાર વિચારોનો ત્યાગ કે [illegible] શ્રી
સર્વજ્ઞ પ્રણીત શુભ આચાર વિચારોને [illegible] આદરપૂર્વક [illegible] તો
અલ્પ કાળમાં ઉત્તમ આચાર્ય પદવીને પ્રાપ્ત કરી શકે છે, અને

વીર્ય ફોરવી ધર્મ આરાધના કરી લે! ધર્મ સંબલ (ભાતું) સાથે બાંધી લઈશ તો આગળ સુખી થઈશ. તે વગર પરભવમાં ત્હને કોઈ ત્રાણ કારણ કે આધાર નથી. માટે જાગૃત થા અને એદીપણું-આળસપણું તજી દે! એજ ખરો સુખનો માર્ગ છે. જે જે દિવસ અને રાત્રિઓ ધર્મસાધન વગર ત્યારે ફોગટ જાય છે તેજ દિવસ અને રાત્રિઓ [illegible] ધર્મસાધન કરી લેનાર ભાગ્યવંતોને લેખે થાય છે. અત્યારે પછી તો અગારેક કષ્ટ સહન કરી લઈને પણ જેઓ ધર્મસાધન કરે છે તેમને પરિણામમાં ભારે સુખ સાંપડે છે અને જે કોઈ દેહ, ધન અને પુત્રાદિ પરિવાર ઉપર ખોટી મમતા રાખી, ધર્મ-[illegible] નહિ [illegible] તેમને પછી બહુ શોચના સાથે [illegible] દુઃખ વેઠવું પડે છે એમ સમજી નિજ [illegible] વિચાર કરી [illegible] ઉત્તમ ધર્મ સાધન કરી [illegible] આવશે તો જરૂર પોતાનું ભવિષ્ય સુધરશે [illegible]

એના જેવી બીજી કોઇ સરસ પદ્ધતિ નથી. નિયમિત કાર્ય કરનારાઓ ગમે તેટલાં કામ મજાથી કરે છે અને અનિયમિત કામ કરનારા એકાદ કામ કરવામાં પણ નાસીપાસ થાય છે. "લક્ષ પૂર્વક નિયમિત કામ કર્યા પછી જે વિશ્રાન્તિ મળે છે તેમાંજ ખરી મીઠાશ આવે છે. કેમકે તેથી આત્મ-સંતોષ પ્રાપ્ત થાય છે (ચિત્ત પ્રસન્ન થાય છે)." અનિયમિતપણે કામ કરનારને આત્મસંતોષને બદલે બહુધા બળાપો થયા કરે છે (તેનું ચિત્ત અપ્રસન્ન અને ઉદાસી રહ્યાં કરે છે). "નિયમિત કામ કરનારને નિજ કાર્યશક્તિમાં શ્રદ્ધા બની રહે છે તેથી તે ધાર્યું કામ ઉત્સાહપૂર્વક સારીરીતે કરી શકે છે. તેથી ઉલટું અનિયમિત કામ કરનારમાં બને છે. આ વાત સ્વાનુભવસિદ્ધ સમજી શકાય એવી છે. પાત્રતાયોગે વસ્તુપ્રાપ્તિ થવામાં ઉદ્યમાદિની પણ જરૂર રહે છે." કોઇ પણ અગત્યનાં કામ કરવા ઇચ્છનારે પ્રથમજ તેની યોગ્યતા મેળવવા યત્ન કરવું જોઇએ. (First Deserve and then Desire). "યોગ્યતા પામી લેવાય તો કાર્યસિદ્ધિ સુલભ થવા પામે એ નિર્વિવાદ સિદ્ધ છે." કારણ વગર કાર્યની સિદ્ધિ થઇ શકેજ કેમ? પુરૂષાર્થવડેજ સર્વ કંઈ કર્તવ્ય-કાર્ય સિદ્ધ થઇ શકે છે. પુરૂષાર્થને કંઇ પણ અસાધ્ય નથીજ. માટેજ કહેવામાં આવે છે કે (Try, Try and Try) ઉદ્યમ કરો, ઉદ્યમ કરો, ઉદ્યમ કરો. ઉદ્યમ કરવાવડેજ અંતરાય તૂટશે. ઉદ્યમ કર્યા છતાં તત્કાળ ફળપ્રાપ્તિ થવા ન પામે તો તેથી નિરુત્સાહ થવું નહિ. ધીરજ ધરીને ફળપ્રાપ્તિ થતાંસુધી અડગ ઉત્સાહથી ઉદ્યમ કરી આગળ વધતા જવું. એટલે અંતે ફળપ્રાપ્તિ અવશ્ય થશેજ." ઉદ્યમ સાથે નસીબ યારી આપે છે તો તત્કાળ પણ ફળપ્રાપ્તિ થઇ શકે છે. "સતત ઉદ્યમ કર્યા છતાં ફળ ન મળે તે દેવો, તે પહેલાં દૈવને કે કાળને દોષ દઇ નિરૂદ્યમી બની બેસવું નહિ" યદ્યપિ કાળ, સ્વભાવ, ભાવીભાવ (નિયતિ),

પિછાની, તેમનો પરિચય કરી, સ્વચિત્તશુદ્ધિ કરી શકાય છે, જેથી સઘળી કરણી સફળ થઇ શકે છે અને એ રીતે અવંચક મન વ કાયાથી કરાયેલી અવંચક કરણીવડે, અવંચક ફળરૂપ ઉત્તમોત્તમ સુખ પણ પ્રાપ્ત થઇ શકે છે. ઇતિશમ્

લેખક, સદ્દગુણાનુરાગી મુનિરાજશ્રી કર્પૂરવિજય

આ બાળામાં બાલ્યાવસ્થાથીજ પાંગરેલી ધાર્મિક ભાવના ફરમાવી ભાગ્ય ગણેલી તેના પણ પૂર્ણ થઈ જોઈએ તેમની વિચારસરણીમાં સાંસારિક આકર્ષણોને ઠોકરેથી ધર્મ અને વૈરાગ્યભાવનાના પાણી દિનપ્રતિદિન રંગાતા ગયાં.

બાલ્યાવસ્થાના પ્રસંગમાં પણ સાંસારિક પ્રલોભનોને
૨ થોડો ઘણો પણ અનુભવ કરી લેનાર
ચતુર્થવ્રતસ્વીકાર. સર્વસાધી ઇચ્છા શિવબાઈને રોકાઈ ન શકી એ ખરેખર આશ્ચર્યકારક છે. વૈરાગ્યવાસનાનો વિકાર થતાં સંસારનું સ્વરૂપ ભાળી પોતાની જીંદગી આત્મહિતમ ગાળવાની તેમને ઉત્કટ ઇચ્છા થઇ અને તે ઇચ્છા પરિપૂર્ણ થવામાં પરંપરાગત ધર્મશ્રદ્ધાનાં બીજ પોતાના માતાપિતામ હોવાથી તેમના તરફની આગ્રહી આનાકાનીનો વિક્ષેપ ન એવી શિવબાઈને ચિંતા નહોતી. સંવત ૧૯૨૪ ની સાલમ શ્રીમતી સાધ્વીશ્રી જડાવશ્રીની પ્રખ્યાત વિદુષી શિષ્યા સાધ્વ જયશ્રી રામપુરા પધાર્યા હતા. તેમના સમાગમમાં શિવબાઈ પોતાના અભ્યાસ અને વૈરાગ્યમાં દઢતર બન્યા. તે અર સામાં શિવબાઈની માતા અવસાન પામવાને લીધે તેમન પિતા ઝુમખરામના ધર્મસિંચિત હૃદયમાં ચતુર્થવ્રત અંગીકાર કરવાની ઇચ્છા ઉત્પન્ન થવાથી પોતાના ઇતિ કુટુંબીઓ ઉગરચંદભાઈ તથા ઉત્તમભાઇની સાથે ચતુર્થ વ્રત અંગીકાર કરતાં તેમની સાથે શિવબાઈ—આ લઘુ વયની બાલાએ આ અમૂલ્ય અવસરનો લાભ નહિ જવા દેતાં કિશોરાવસ્થામાં તેજ ચતુર્થ (પૂર્ણબ્રહ્મચર્ય) વ્રત અંગીકાર કરી પોતાનું દઢ મનોબલ વ્યકત કર્યું. ખરેખર ! આ સમયે કેટલાએ હૃદયોમાં [illegible]

આપવાઆરૂ શ્રીગુરુ મહારાજના આમંત્રણ કર્યા પણ તેઓશ્રીએ ત્યાં આવવાની પોતાની અશક્તિ જણાવવાથી દિનાનુદિન શિવબાઇની વૃદ્ધિ પામતી ઉત્કટ દીક્ષાભિ- લાષાને તૃપ્ત કરવા શિવબાઇને લેઇને ગુમાનરામ શેઠ સ્વકુટુંબસહિત પોતે પાટણ આવ્યા. શ્રીમાન રવિસા- ગરજી મહારાજની પાસે જઇ શિવબાઈની દીક્ષાના મુહૂર્ત- નિશ્ચયની શિવબાઇના પિતાએ વિનંતિ કરી ત્યારે ગુરૂમહા- રાજની પાસે પરિવરેલા જનસમુદાય ખરેખર આશ્ચર્ય અને હર્ષમાં ગરકાવ થઈ ગયો. ગુરૂમહારાજના મુખમાંથી પણ ગંભીરધ્વનિપૂર્વક સહેજે ઉદ્‌ગાર નીકળી પડયા કે અહો ! આ લઘુવયની બાલા કૌમારાવસ્થામાં દીક્ષાગ્રહણ કરવાને માટે તૈયાર થઇ છે અને સંસારની મોહિનીમાં લિપ્ત નહિ થતાં સંસારની પ્રબળ અનિત્યતા જાણી દીક્ષાગ્ર- હણ કરે છે તો તેને ખરેખર ધન્ય છે !

જેઠ વદિ દશમીના દિવસે સત્તર વર્ષની વયે શ્રીમદ્ રવિસાગરજી મહારાજના હસ્તથી શ્રીમતી સાધ્વી જડાબશ્રીની શિષ્યા જયશ્રીના નામથી ચતુર્વિધસંઘસમક્ષ શિવબાઇએ ભારે ઉત્સાહ અને વૈરાગ્યપૂર્વક દીક્ષા અંગીકાર કરી અને ગુરૂમહારાજે તેમની દીક્ષાવસ્થાનું નામ “ શિવશ્રી ” પાડયું. આ દીક્ષામહોત્સવવખતે તેમના પિતાએ પોતાની લક્ષ્મીનો ઉચિત વ્યય કરી લ્હાવો લીધો. (પાટણના શ્રીમાન્ શ્રાવક નાગરભાઇ, વાડીલાલભાઈ આદિ સદ્‌ગૃહસ્થોએ પણ પોતાની લક્ષ્મીનો સદુપયોગ કર્યો)

સંસારના વાયરાનો જેણે બિલ્કુલ અનુભવ કર્યો નથી એવી કોમળ કાયાવાળી એક તરૂણી સંસારત્યાગમય દુષ્કર

અપૂર્વ હોવાથી તે સમયે જૈનજનતામાં ઘણો આનંદ વર્તી રહ્યો હતો. શેઠ કસ્તુરગાંધી, વીરજી વાલજી, નથુ મોરાર, ટોકર દેશાઈ, આદિ સદ્‌ગ્રહસ્થોએ આ પ્રસંગે પોતાની લક્ષ્મીનો સદુપયોગ કર્યો હતો. સાધ્વીજી હેતશ્રી જન્મથી શાન્તગુણી હતા અને વિનય તથા આજ્ઞાંકિતપણાથી યુક્ત હતા. આ નવદીક્ષિતા સાધ્વીઓ શિવશ્રી તથા હેતશ્રી એ બન્નેએ પોતાની વિદુષી ગુરૂણી જયશ્રી પાસે શાસ્ત્રાભ્યાસ કરવાનો મળેલો યોગ સુંદરરીતે સાર્થક કર્યો અને પોતાનામાં રહેલા સદ્‌ગુણોની સાથે વિદ્વત્તાનો ઉમેરો કરી દીક્ષાપર્યાયને ખરેખર ઉજ્જવળ કર્યો એમ કહ્યા સિવાય રહી શકાતું નથી. શ્રીમદ્‌રવિસાગરજી મહારાજે સંવત ૧૯૨૭ ની સાલનું ચોમાસું અમદાવાદમાં કર્યું. સાધ્વીજી જયશ્રીજી પણ દેવશ્રી, દાનશ્રી, ભાવશ્રી અને આ બે નવદીક્ષિતા સાધ્વીઓ શિવશ્રી અને હેતશ્રી સાથે અમદાવાદ ચોમાસું કરવા પધાર્યા હતા અને સંવત ૧૯૨૮ની સાલમાં કાર્તિક વદિ ૩ ના દિવસે મુનિરાજશ્રી કલ્યાણસાગરજીને સાણંદમાં તથા સાધ્વી હેતશ્રીને સંઘસમક્ષ મહારાજ સાહેબે વડીદીક્ષા અમદાવાદમાં આપી.

૫
શાસ્ત્રાભ્યાસ.

નવદીક્ષિતા સાધ્વી શિવશ્રીને શાસ્ત્રાભ્યાસ કરવાનો સુયોગ પ્રાપ્ત થયો, જેનાં ફળરૂપે પોતે અતિભાગ્યશાળી હોવાથી સંસ્કૃત ભાષાનો સારો અભ્યાસ કરી તે ભાષાના અનેક ધાર્મિક ગ્રંથો વાંચેલા છે. કેટલાંએક સૂત્રોનો પણ તેઓએ અભ્યાસ કરેલો છે. કર્મગ્રંથ વગેરે દ્રવ્યાનુયોગનો વિષય પણ તેઓએ સારીરીતે હસ્તગત કર્યો હતો. સંવત ૧૯૫૭ ની સાલમાં સુરતમાં બીરાજતા

ઉત્તમ ગુણોની સુંદર છાપ પડેલી હતી. જ્યાં જ્યાં સ્થળે વિહાર કરતા તેમના વિદ્વાન્ શિષ્ય-પ્રશિષ્યો તેમની આજ્ઞાપૂર્વક વિહાર કરી ઉત્તમ રીતે ચારિત્રનું પાલન કરતા હતા. ચાતુર્માસ કોણે ક્યાં કરવું તે તેઓ પોતે ફરમાવતા અને તે મુજબ તેમનો પરિવાર ચાતુર્માસ રહેતો. ચાતુર્માસ કરવામાં શિષ્યની મરજી પૂછાવવાનો રીવાજ નહિ રાખતાં દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાળ-ભાવ જોઈ પોતાને ઉચિત લાગે તે પ્રમાણે તેઓશ્રી આજ્ઞા કરતા, અને તે આજ્ઞાનું પાલન તેમનો શિષ્યસમુદાય અનન્ય ભાવથી કરતો. શ્રાવક-શ્રાવિકાને દીક્ષા આપવાની હોય તો તે પણ તેમની આજ્ઞાપૂર્વક અપાતી અને નામસ્થાપન તેમની આજ્ઞાપૂર્વક થતું હતું. આ પ્રમાણે સાધ્વીજી શિવશ્રી પણ જ્યારે જ્યારે વિહાર કરવાનો હોય તે અગાઉ શ્રીમદ્રવિસાગરજી મહારાજની આજ્ઞા મેળવી તેમની આજ્ઞાપૂર્વક વિહાર કરતા અને જે સ્થળે ચાતુર્માસ રહેવાની આજ્ઞા આપે તે સ્થળે ચાતુર્માસ રહેતા. શ્રાવિકાઓને દીક્ષા આપવાની બાબતમાં પણ તેમની આજ્ઞાપૂર્વક તેઓ વર્તતા હતા. શિવશ્રીના પંચાવન વર્ષ જેટલા લાંબા સમય સુધીનું નિર્દૂષણ ચારિત્રજીવન નીચે પ્રમાણેની ચાતુર્માસ સ્થિરતામાં વિભક્ત થાય છે.

પાટણ	૪	પાલીતાણા	૪	પાલનપુર	૧
અમદાવાદ	૧૨	સુરત	૮	રાધનપુર	૧
મહેસાણા	૪	માંડલ	૩	ભાવનગર	૧
વીરમગામ	૩	રામપુરા	૯	ભરૂચ	૧
		વીજાપુર	૧	....	૨

તેમના ચારિત્ર અને વૈરાગ્યની ભાવનાને [illegible] કરવાની [illegible] શ્રીગોહરમાં મુનિરાજ શ્રી [illegible] મહારાજના હસ્તથી સારા ઠાઠમાઠપૂર્વક સંવત ૧૯૫૪ ની સાલમાં માગશર શુદિ દશમીના દિવસે તિલકશ્રીની શિષ્યા તરીકે દીક્ષા અંગીકાર કરી. તેમના દીક્ષામહોત્સવપ્રસંગે તેમના માતાપિતા વર્ગનાએ લક્ષ્મીનો યોગ્ય વ્યય કર્યો હતો.

સાધ્વી હેમશ્રી મૂળ સુરતના વતની પૂર્વાવસ્થામાં દયાકુંવર નામે ઓળખાતા હતા. દયાકુંવર પોતે ધનાઢ્ય અને ખાનદાન કુટુંબના હતા, પણ બાલ્યાવસ્થામાં વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત થવાથી તેઓ પોતાનો સમય સારી સારી સાધ્વીઓના સમાગમમાં અને અભ્યાસમાં નિર્ગમન કરતા હતા. સંવત ૧૯૬૨ ની સાલમાં સાધ્વી તિલકશ્રી વગેરે સુરત પધાર્યા તે સમયે તેમના વૈરાગ્યમય ઉપદેશથી દયાકુંવરને ચારિત્રગ્રહણ કરવાની ઇચ્છા ઉત્પન્ન થઇ. તે સમયે રાધનપુરના વતની શ્રાવિકા મણિબાઇ સધવા ને ન્હાની ઉમરના હોવા છતાં વૈરાગ્યવાળા હોઈ સુરત આવ્યા હતા સંવત ૧૯૬૨ ની સાલમાં વૈશાખ શુદિ છઠના દિવસે મુનિરાજ શ્રીમૂલચંદજી મહારાજના શિષ્ય પંન્યાસ કમલવિજયજી મહારાજના હસ્તથી આ બન્ને બાઇઓએ દીક્ષા અંગીકાર કરી. દીક્ષા-મહોત્સવ પ્રસંગે તેમના માતાપિતાએ લક્ષ્મીનો ઉચિત વ્યય કર્યો હતો. અને ઉજમણું સાધર્મિકવાત્સલ્ય આદિ અનેક પ્રકારથી તે પ્રસંગ ઉજવળ બન્યો હતો. દયાકુંવરનું નામ તિલકશ્રીની શિષ્યા તરીકે હેમશ્રી અને મણિબાઈનું

[illegible]

[illegible]

[illegible]

જૈનશાસનની [illegible]

અને [illegible]

જેવાં [illegible]

જૈનશાસન [illegible]

સેવાજ. અને આશા રાખીએ છીએ કે [illegible] સાધ્વી શિષ્યાઓનો જ્ઞાનાભ્યાસી સમુદાય તેમના પગલે સાધ્વી સમાજને માન આપી જૈનસમાજમાં જડ ઘાલી રહેલ અજ્ઞાન-મિથ્યાત્વ-ઈર્ષ્યા-કુસંપ-નિંદા અને અનિષ્ટ રૂઢિઓનો નાશ કરવા પ્રયત્ન કરી શાસનશોભામાં વૃદ્ધિ કરશે અને ચારિત્રનિર્વાહમાંથી જે કાંઈ સમય બચે તેનો જૈનકોમની ઉન્નતિઅર્થે ઉપયોગ કરશે.

લી૦ પ્રસિદ્ધ કર્ત્તા.

દીપ ચંદ્ર રવિ ગ્રહગણ કેરો, જિહાં પસરત નહિ તેજ, લલના;
તિહાં એક તુજ ધામ બિરાજે, નિર્મલ ચેતન સ્હેજ. મન૦ ૨૨
આદિ રહિત અજરામર નિર્ભય, વ્યાપક એક અનંત, લલના;
શુદ્ધ પ્રકૃતિ અકષાય અમાયી, તું પ્રભુ બહુ ગુણવંત. મન. ૨૩
તું માતા તું ત્રાતા ભ્રાતા, પિતા બંધુ તું મિત્ત, લલના;
શરણ તુંહિ તુજ સેવા કીજે, દૃઢ કરી તનુ વચ ચિત્ત. મન. ૨૪
પાસ આશ પૂરો અબ મોરી, અરજ એક અવધાર, લલના;
શ્રી નયવિજય વિબુધ પાય સેવક, જસ કહે ભવજલ તાર. મન૦ ૨૫

સંપાદક, શાન્તમૂર્તિ મુનિરાજશ્રી કર્પૂરવિજયજી.

સહજ-નિરૂપાધિક.

सो धम्मो चउभेओ, उवइट्ठो सयलजिणवरिंदेहिं ।
दाणं सीलं च तवो, भावोविय तस्सिमो भेया ।

તે ધર્મ શ્રી જિનેશ્વરોએ દાન, શીલ, તપ અને ભાવ એમ ચાર ભેદે કરી ચાર પ્રકારનો ઉપદેશ્યો છે. ૪

तत्थवि भावेण विणा, दाणं नहु सिद्धिसाहणं होइ
सीलंपि भावविअलं, विहलं चिय होइ लोगंमि ।

તેમાં પણ ભાવ વિના દાન સિદ્ધિદાયક થતું નથી. તેમજ ભાવ વિનાનું શીલ પણ જગતમાં જરૂર નિષ્ફળ થાય છે.

भावं विणा तवोवि हु, भवोहवित्थारकारणं चेव
तम्हा निय भावुच्चिय, सुविसुद्धो होइ कायव्वो

ભાવ વિના તપ પણ સંસારની વૃદ્ધિજ કરે છે, તે માટે પોતાનો ભાવજ સુવિશુદ્ધ કરવો જરૂરનો છે. ૬

भावोवि मणो विसओ, मणंच अइदुज्जयं निरालंबं
तो तस्स नियमणत्थं, कहियं सालंबणं झाणं ७

ભાવ પણ મનસંબદ્ધ છે અને આલંબન વિના મન અતિ દુર્જય છે, તેથી તેને નિયમમાં રાખવા માટે સાલંબન (આલંબનવાળુ) ધ્યાન કહેલું છે. ૭

[1]आलंबणाणि जइवि हु, वहुप्पयाराणि संति सत्थेसु
तहवि हु नवपयझाणं, सुपहाणं बिंति जगगुरुणो ८

१ तस्यामी.

"[illegible]"

तत्थ अरिहंतेऽट्ठारस,–दोसविमुक्के विसुद्धनाणमए ।
पयडियतत्ते नयसुर,–राए झाएह निच्चंपि ॥१०॥

તે નવ પદમાં પ્રથમ પદે અઢાર દોષ વિમુક્ત થયેલા, વિશુદ્ધ જ્ઞાનથી ભરેલા, તત્ત્વ પ્રકાશક અને સુરરાજ વંદિત એવા શ્રી અરિહંત ભગવાનનું નિત્યે નિરંતર ધ્યાન કરો.૧૦

पनरसभेयपसिद्धे, सिद्धे घणकम्मबंधणविमुक्के ।
सिद्धाणंतचउक्के, झाएह तम्मयमणा सययं ॥११॥

બીજે પદે સકળ કર્મ બંધનથી વિમુક્ત થયેલા અને અનંતજ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર તથા વીર્યરૂપ અનંત ચતુષ્ટય સંપ્રાપ્ત થયેલા એવા પંદર ભેદે પ્રસિદ્ધ સિદ્ધ ભગવાનનું સદા તન્મયપણે ધ્યાન ધરો. ૧૧

पंचायारपवित्ते, विसुद्ध सिद्धंत देसणुज्जुत्ते ।
परउवयारिक्कपरे, निच्चं झाएह सूरिवरे ॥१२॥

ત્રીજે પદે પંચાચાર વડે પવિત્ર, સર્વજ્ઞ દેશિત વિશુદ્ધ-સિદ્ધાંત સંબંધી દેશના દેવામાં ઉજમાળ અને પરોપકાર કરવામાં સદા તત્પર એવા સૂરિવરનું નિરંતર ધ્યાન કરો. ૧૨

[illegible] ।
[illegible] ॥

[illegible]

[illegible] ।
[illegible] ॥

[illegible]

[illegible] ।
[illegible] ॥

[illegible]

[illegible] ।
[illegible] ॥

[illegible]

[illegible] ૧૬

असुहकिरियाण चाओ, सुहासु किरियासु
जोय अपमाओ

तं चारित्तं उत्तम गुण,-जुत्तं पालेह निरुत्तं ॥१७॥

આઠમે પદે અશુભ ક્રિયાઓના ત્યાગરૂપ અને શુભ ક્રિયાઓમાં આદરરૂપ ઉત્તમ ગુણયુક્ત ચારિત્રને યથાર્થ પાળો. ૧૭

घणकम्मतमोभरहरण,-भाणुभूयं दुवालसंगधरं
नवरमकसायतावं, चरेह सम्मं तवोकम्मं ॥ ८॥

નવમે પદે આકરાં કર્મરૂપી અંધકારને હરી લેવા સૂર્ય સમાન દ્વાદશવિધ (બાર પ્રકારના) તપને કષાય તાપ રહિત પણે રૂડી રીતે સેવો. ૧૮

एयाइं नवपयाइं, जिणवरधम्मंमि सारभूयाइं ।
कल्लाणकारणाइं, विहिणा आराहियव्वाइं ॥ १९॥

આ પ્રમાણે ઉપર બતાવેલા નવે પદો જિનેશ્વર પ્રભુએ કથેલા ધર્મમાં સારભૂત છે, અને આરાધન કરનાર ભવ્ય જી-વોને કલ્યાણકારી છે તેથી તે યથાવિધ આરાધવા યોગ્ય છે. ૧૯

---

१ त्यागः २ निरुक्तं.

धरि सुरमूर्ति, फिरैं गिरिगिरिवनकाननों ।
भ्रमतहैं घनी, [illegible] [illegible] कुंज ५ ॥

[illegible]

પ્રથમ શ્રી અરિહંત પદ વર્ણન.

सेसतिभवेहिं मणुएहिं, विहियारिहाइठाणेहिं ।
अज्जिज्जइ जिणगुत्तं, ते अरिहंते पणिवयामि॥२१॥

શેષ ત્રણ ભવ રહેતા મનુષ્યભવને અરિહંતાદિક વિશ સ્થાનક (તપ) નું આરાધન કરીને જેમણે તીર્થંકરનામકર્મ ઉપાર્જ્યું છે તે અરિહંતોને હું પ્રણમું છું. ૨૧

जे एग भवंतरिया, रायकुले उत्तमे अवयरंति ।
महसुमिणसूइयगुणा, ते अरिहंते पणिवयामि॥२२॥

છેલ્લે ભવે ઉત્તમ રાજકુળમાં ચૌદ મહાસ્વપ્નોવડે સૂચિત ગુણવાળા જે અવતરે છે તે અરિહંતોને હું પ્રણામ કરૂં છું. ૨૨

जेसिं जम्मंमि महिमं, दिसाकुमारीओ सुरवरिंदा ।
कुव्वंति पहिट्ठमणा, ते अरिहंते पणिवयामि॥२३॥

જેઓના જન્મ સમયે ૫૬ દિક્કુમારીઓ અને ૬૪ દેવનાયકો આવીને પ્રમુદિત મનથી જન્મ-ઉત્સવ કરે છે તે અરિહંતોને હું પ્રણામ કરૂં છું. ૨૩

[illegible]

[illegible] ॥

[illegible]

[illegible] ॥

[illegible]

[illegible] ॥

[illegible]

[illegible] ॥

[illegible]

जे अट्ट पाडिहारेहिं, सोहिया सेविया सुरिंदेहिं।
विहरंति सयाकालं, ते अरिहंते पणिवयामि॥२८॥

અષ્ટ પ્રાતિહાર્યો વડે શોભિત અને સુરનાયકો વડે સેવિત જે સદાકાળ વિચરે છે તે અરિહંતોને હું પ્રણમું છું. ૨૮

पणतीस गुणगिराए, जेय विबोहं कुणंति भव्वाणं
महिवीढे विहरंता, ते अरिहंते पणिवयामि॥२९॥

પૃથ્વીપીઠ ઉપર વિચરતા છતાં ૩૫ ગુણયુક્ત વાણીવડે જે ભવ્યજનોને વિબોધે છે તે અરિહંતોને હું પ્રણામ કરૂં છું.૨૯

' દ્વિતીય શ્રી સિદ્ધ પદ વર્ણનમ્. '

अरिहंता वा सामन्न,-केवली अकयकय समुग्घाया
सेलेसीकरणेणं, होऊणमजोगीकेवलिणो ॥३०॥
जे दुचरमंमि समये, दुसयरि पयडिओ तेरसय चरमे
खविऊण सिद्धिं पत्ता, ते सिद्धा दिंतु मे सिद्धिं॥३१॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible], के लिखा हिंदू के [illegible]

[illegible]

[illegible], के लिखा हिंदू के [illegible]

[illegible]

[illegible], के लिखा हिंदू के [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ૪૨

जे सुणिय सुयसारा, परोवयारिक्कपरायणा निच्चं ।
तत्तोवएसदाणं, ते आयरिये नमंसामि ॥ ४३ ॥

જે શાસ્ત્રના સાર જાણી પરોપકારરસિક [illegible] તત્ત્વોપદેશ આપે છે તેવા આચાર્ય મહારાજાઓને હું નમસ્કાર કરૂં છું. ૪૩

अथ्थमिए जिणसूरे, केवलिचंदेवि जे पईवुव्व ।
पयडंति इह पयथ्थे, ते आयरिये नमंसामि॥४४॥

જિનેશ્વર રૂપી સૂર્ય અને સામાન્ય કેવળીરૂપી ચંદ્ર અસ્ત થયે છતે આ મનુષ્યક્ષેત્રમાં દીપકની પેરે જે તત્ત્વનો પ્રકાશ કરે છે તેવા આચાર્ય ભગવાનોને હું નમસ્કાર કરૂં છું. ૪૪

जे पावभरक्कंते, निवडंते भवमहंधकूवंमि ।
निथ्थारयंति जीवे, ते आयरिये नमंसामि॥४५॥

પાપના ભારથી આક્રાંત થયા છતા સંસારરૂપી મહા ઉંડ કૂવામાં પડતા પ્રાણીઓનો જે ઉદ્ધાર કરે છે તેવા આચાર્ય મહારાજાઓને હું નમસ્કાર કરૂં છું. ૪૫

जे मायतायबंधव,–पमुहेहिंतोवि इथ्थ जीवाणं ।
साहंति हियं कज्जं, ते आयरिये नमंसामि ॥४६॥

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] ।
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ।
[illegible]

[illegible]

[illegible] ।
[illegible]

'પંચમ શ્રી સાધુપદ વર્ણનમ્.'

जे दंसणनाणचरित्त, रूवं रयणत्तएण इक्केण ।
साहंति मुक्खमग्गं, ते सव्वे साहुणो वंदे ॥५७॥

દર્શન, જ્ઞાન અને ચારિત્રરૂપ અનુપમ રત્નત્રયીવડે જે મોક્ષમાર્ગનું સાધન કરે છે તે સર્વ સાધુઓને હું વંદન કરું છું. ૫૭

गयदुविहदुट्ठझाणा, जे झाइअ धम्मसुक्कझाणाय ।
सिक्खंति दुविह सिक्खं, ते सव्वे साहुणो वंदे ॥५८॥

આર્ત અને રૌદ્ર એ બંને પ્રકારના દુષ્ટ ધ્યાન તજી, ધર્મ અને શુક્લ એ બે ધ્યાનને જ ધ્યાવનારા જેઓ ગ્રહણશિક્ષા અને [illegible] શિક્ષાનો અભ્યાસ કરે છે તે સર્વ સાધુઓને હું વંદન કરું છું. ૫૮

[illegible] निग्गहियमुक्का ।
[illegible] ते सव्वे साहुणो वंदे ॥५९॥

[illegible]

[illegible]

[illegible] वर्षे, [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

જે ઔપશમિક પાંચવાર, ક્ષાયોપશમિક અસંખ્યવાર અને ક્ષાયિક એકજવાર પ્રાપ્ત થાય છે તે સમ્યગ્દર્શનને અમે નમીએ છીએ. ૭૦

जं धम्मद्दुममूलं, भाविज्जइ धम्मपुरपवेसं च।
धम्मभवणपीढं वा, तं सम्मं दंसणं नमिमो॥७१॥

જે ધર્મવૃક્ષનું મૂળ, ધર્મપુરનું દ્વાર અને ધર્મ મહેલનો પાયો કહેવાય છે તે સમ્યગ્દર્શનને અમે નમીએ છીએ. ૭૧

जं धम्मजयाहारं, उवसमरसभायणं च जं विंति।
मुणिणो गुणरयणनिहिं, तं सम्मं दंसणं नमिमो॥७२॥

જે પૃથ્વીપેરે સમસ્ત ધર્મનો આધાર, ઉપશમ રસનું ભાજન અને ગુણરૂપી રત્નોનું નિધાન છે એમ મુનિજનો કહે છે તે સમ્યગ્દર્શનને અમે નમીએ છીએ. ૭૨

जेण विणा नाणं पि हु, अपमाणं निप्फलं च चारित्तं।
मुक्खो वि नेव लब्भइ, तं सम्मं दंसणं नमिमो॥७३॥

જેના વિના જ્ઞાન પણ અપ્રમાણ છે, ચારિત્ર ફળીભૂત થતું નથી અને મોક્ષપ્રાપ્તિ તો થતીજ નથી તે સમ્યગ્દર્શનને અમે નમીએ છીએ. ૭૩

जं सद्दहणालक्खण,—गुणाणगुणेहिं बहु च भेएहिं।
वण्णिज्जइ समयंमि, तं सम्मं दंसणं नमिमो॥७४॥

એવા તપ ગુણ અને ચરણ સ્થાન છે એવો નિજ શુદ્ધ આત્માજ ખરેખર શરણું છે. ૧૦૯

मोहस्स खओवसमा, समसंवेगाइलक्खणं परमं ।
सुहपरिणाममयं निय,-मप्पाणं दंसणं मुणह ॥११०॥

મોહના ક્ષયોપશમ વડે શમ સંવેગાદિક લક્ષણવાળો પરમ શુભ પરિણામમય પોતાનો આત્મા એજ દર્શન છે. ૧૧૦

नाणावरणस्स खओ,-वसमेण जहट्ठियाण तत्ताणं ।
सुद्धावबोहरूवो, अप्पुच्चिय वुच्चए नाणं ॥ १११ ॥

જ્ઞાનાવરણના ક્ષયોપશમ વડે યથાસ્થિત તત્વોના શુદ્ધ અવબોધરૂપ આત્માજ જ્ઞાન કહેવાય છે. ૧૧૧

सोलसकसायनवनो,-कसायरहियं विसुद्धलेसागं ।
ससहाववट्ठियमप्पा,-णमेव जाणेह चारित्तं ॥११२॥

સોળ કષાય અને નવ નોકષાય રહિત અને વિશુદ્ધ લેશ્યાવંત એવા સ્વસ્વભાવમાં રહેલા પોતાના આત્માનેજ ચારિત્ર સમજો. ૧૧૨

इच्छानिरोहओ सु,-द्ध संवरो परिणओ अ समयाए ।
कम्माइ निज्जरंतो, तओमओ चेव एसप्पा ॥११३॥

ઈચ્છાના નિરોધથી શુદ્ધ સંવરવાળો અને સમતા ગુણે-

---

१ [illegible]

[illegible], શીલ અને [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] મહારાજને હે ભવ્યજનો ! તમે સદાય ધ્યાવો ! ૧૧૮

खंते य दंते य सुगुत्तिगुत्ते,
मुत्ते पसंते गुणजोगजुत्ते ।
गयप्पमाए हयमोहमाए,
झाएह निच्चं मुणिरायपाए ॥ ११९ ॥

ક્ષાંત (ક્ષમાશીલ-ક્ષમાળુ), દાન્ત (દમનશીલ-ઇંદ્રિય જિત), સુગુપ્તિગુપ્ત (મન, વચન અને કાયાને સુનિગ્રહિત કરી રાખનાર), મુક્ત (નિર્લેપ-નિઃસ્પૃહી) , પ્રશાન્ત (જેમણે કષાય માત્રને સારી રીતે શોષવા દીધા છે એવા વૈરાગ્ય રસમાં ઝીલનાર), મૂળ-ઉત્તર સાધુ યોગ્ય ગુણને ધારણ કરનાર (પાંચ મહાવ્રતાદિક સાધુ યોગ્ય ૨૭ ગુણ અલંકૃત), વિકથાદિક પ્રમાદ વર્જિત અને મોહ માયાથી મૂકાયેલા (હું અને મારૂં જેમને નથી અથવા અહંતા અને મમતાને જેમણે મારી કાઢી છે) એવા મુનિરાજનાં ચરણ કમળને તમે સદાય ધ્યાવો ! ૧૧૯

जं दव्वछक्काइसुसद्दहाणं,
तं दंसणं सव्वगुणप्पहाणं ।

તપનો પ્રભાવ તથા તપ કરવાની આવશ્યકતા.

"સમતા સહિત કરવામાં આવતા તપથી નિકાચિત કર્મનો પણ ક્ષય થઇ શકે છે." તો પછી બીજાં સામાન્ય શિથિલ કર્મોનું કહેવુંજ શું !

પ્રદીપ્ત કરેલા "તપ—અગ્નિવડે અશુદ્ધ એવું જીવ–સુવર્ણ વિશુદ્ધ થઇ શકે છે." એટલે કે બાહ્ય અને અભ્યંતર તીવ્ર તપને સેવવાથી આત્મા ઉજ્વલ થાય છે.

"તીર્થંકરોએ પોતે પણ તપ સેવ્યો છે અને તેથી અદ્ભુત લાભ જાણી ભવ્યજનોના હિત માટે તીર્થંકરોએજ તપનું સેવન કરવા ફરમાન કરેલું છે. તપથી દ્રવ્ય ભાવ લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ થાય છે, ભવસંતતિનો ક્ષય થાય છે, રોગનું નિર્મૂલન થાય છે, કર્મનો અંત થાય છે, વિઘ્નો વિસરાળ થઈ જાય છે, ઇંદ્રિયોનું દમન થાય છે, મંગળમાળા વિસ્તરે છે, ઈષ્ટ અર્થ સિદ્ધ થાય છે, દેવતાનું આકર્ષણ થાય છે, તેમજ તેથી કા વિકાર નષ્ટ થાય છે; માટે મોક્ષના અર્થી જનોએ એવા કલ્ય ણકારી તપનું સેવન અવશ્ય કરવું જોઈએ."

૧. **ઋષભદેવ ભગવાન** એક વર્ષ પર્યંત અને **વર્ધમા સ્વામી** છ માસ પર્યંત અશનાદિક આહાર રહિત ઉપોષિતપ વિચર્યા અને પ્રમાદ રહિત સંયમમાર્ગને પાળતા ધ્યાનમાં ઝ

પંચાચારનું સંસેવન, તેમજ પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિનું પાલન; એ ૩૬ ગુણો અથવા એવા અનેક ગુણોના સમુદાય જેમનામાં ઝળહળી રહ્યા હોય, જેઓ સંયમ-વ્રતમાં શિરોમણિ હોય, તેમજ સકળ શાસ્ત્રમાં પણ પારગામી હોય, આચાર્ય ભગવંતો જૈન શાસનને અત્યંત ઉપકારક હોવાથી સદાય સેવવા–આરાધના કરવા યોગ્ય છે.

૫. **શ્રી સ્થવિર પદ**–નિર્મળ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રાદિક ગુણોનું સંસેવન કરવાથી જેઓએ પોતાના આત્માને સ્થિર શાન્ત કરેલો છે અને ઉત્તમ પ્રકારની ક્ષમા, મૃદુતા અને સરલતાદિક સદ્દગુણો વડે જેઓ અન્ય સાધુજનોને યથાઅવસર જરૂર પૂરતી સહાય આપી સંયમ માર્ગમાં સ્થિર કરે છે, તે સ્થવિર સાધુઓ જૈનશાસનને દીપાવનાર હોવાથી, તેમજ નવીન અને શિથિલ થયેલા સાધુઓને આલંબનભૂત હોવાથી સદાય સેવવા યોગ્ય છે.

૬. **શ્રી ઉપાધ્યાયપદ**–નિર્મળ શાસ્ત્રબોધ સહિત શુદ્ધ ચારિત્ર પાળવામાં સદાય સાવધાન રહી, કેવળ ઉપકાર દૃષ્ટિથી સાધુસમુદાયને અનેક પ્રકારે સહાય આપી જેઓ પત્થર જેવા જડબુદ્ધિવાળા શિષ્યોને પણ સુશિક્ષિત કરે છે અને ઉત્તમ રહેણી–કરણી વડે શિષ્યોને સુવિનીત બનાવે છે, તે આચાર્યને, ગચ્છને, યાવત્ શ્રી સંઘને સહાયક શ્રી ઉપા-

રારૂપ નવ તત્ત્વ તથા ષડ્* દ્રવ્ય, સપ્તભંગી, + સપ્તનય, × ચાર નિક્ષેપા પ્રમુખ સર્વ ભાવોને સત્ય પ્રામાણિક લેખી અવધારી શકાય, જે સંયમાદિક સકળ ગુણના પાયારૂપ છે, જેમ એકડા વગરનાં મીંડાં નકામાં છે તેમ જેના વગર કરેલી ક્રિયા ક્લેશરૂપ થાય છે, પણ કલ્યાણરૂપ થતી નથી, તે દર્શન પદ સદા સેવવા યોગ્ય છે. ચિંતામણિ રત્ન સમાન સુખકારી સમ્યક્ત્વને પામવા અને અભ્યાસવડે ભાગ્યયોગે પામી તેની રક્ષા અને પુષ્ટિ કરવા અન્ય સ્થળે વિસ્તારથી કહેલ તેના દૂષણ-ભૂષણ પ્રમુખ ૬૭ બોલો સારી રીતે સમજી તેમ વિવેક ધારવો જોઇએ. (જુઓ "શ્રદ્ધાશુદ્ધિ ઉપાય" નિ૦)

૧૦. શ્રી વિનયપદ—જેવડે રાગ દ્વેષાદિક દુશ્મન માત્ર મૂળથી દૂર થઇ જાય તે વિનય કહેવાય છે. ગુણ-ગુણી પ્રત્યે મૃદુતા રાખી આત્મામાં ઉત્તમ ગુણ પ્રગટ કરવા માટે સદ્ગુણીને દેખીને કે સાંભળીને મનમાં પ્રમુદિત થવું તથા તે સદ્ગુણી સજ્જનોની યથાશક્તિ ભક્તિ, બહુમાન, ગુણસ્તુતિ

હોઇ શકે છે. દ્દ અભ્યાસવડે ભવભીરૂ આત્માર્થી શ્રાવક પણ અનુક્રમે સર્વસંયમી થઈ શકે છે. તેનું સમાધિસુખ અપાર છે. માટે સંયમપદનું સેવન–આરાધન શાસ્ત્રનીતિ મુજબ કરવું બહુ જરૂરનું છે.

૧૮. **શ્રી અભિનવજ્ઞાનપદ**–બુદ્ધિના આઠ ગુણ પામી પોતપોતાની યોગ્યતા પ્રમાણે નવાં નવાં ધર્મશાસ્ત્ર ગુરૂગમ મેળવી વાંચવાં–વિચારવાં અને તે પ્રમાણે પ્રમાદ રહિત વર્તન કરવા ખંપ કરવો, એ આ ઉત્તમ પદ આરાધવાનું અનંતર ફળ સમજવાનું છે. બાહ્ય–ખોટા આડંબર તજી, સમજીને શક્ય ક્રિયામાં પ્રવર્તી, સ્વશ્રેય સાધી લેવું એજ જ્ઞાનનું ઉત્તમ કાર્યસાધક ફળ છે.

૧૯. **શ્રી શ્રુતપદ**–સૂત્ર, આગમ, સિદ્ધાન્ત, ગ્રંથ અને પ્રકરણો તેમજ તે ઉપર ભાષ્ય, ચૂર્ણિ, નિર્યુક્તિ અને વૃત્તિ (ટીકા–વાર્તિક પ્રમુખ) એ સર્વે આપ્ત પુરૂષોએ કરેલાં હોવાથી પ્રમાણરૂપ છે. સૂત્રથી રચના પ્રાયઃ ગણધરો, શ્રુતકેવળી–ચૌદ પુર્વી હોય તે કરે છે; ત્યારે અર્થથી તો તીર્થંકર ભગવાન તેનો પ્રકાશ કરે છે. સૂત્રનો પરમાર્થ ભાષ્ય, ટીકા પ્રમુખથીજ સમજાય છે; માટે સૂત્રની પેરે તે સર્વે ભાષ્ય ટીકાદિક માન્ય કરવા યોગ્યજ છે. વિનય, બહુમાન, યોગ–ઉપધાન પ્રમુખ ઉચિત આચાર પાળી, શ્રુતપદનું આરાધન કરવું આત્માર્થીજનોને બહુ હિતકારક થઇ શકે છે.

આરાધન કરવું અને તે જીંદગી પર્યંત કરવું. તેનું ૧૫૦ કલ્યાણકોનું ગણણું અન્ય ગ્રંથમાં બતાવેલું છે ત્યાંથી જોઈ લેવું.

(૫)

ચતુર્દશીનું માહાત્મ્ય અને સામાન્ય સમજ.

ચૌદ પૂર્વનું આરાધન કરવા આ તપ કરવામાં આવે છે. તે દિવસે અવશ્ય ઉપવાસ પૌષધાદિકનું સેવન કરવું અને તે યથાશક્તિ ૧૪ માસ, ૧૪ વર્ષ અથવા જીંદગી પર્યંત કરવું. પાખીની આલોયણ તરીકે પણ દરેક ચૌદશે એક ઉપવાસ કે તેના જેટલો બીજો તપ (બે આયંબિલ, ત્રણ નીવી, ચાર એકાસણાં પ્રમુખ) કરવો જોઇએ.

(૬)

પુર્ણિમા અને અમાવાસ્યા સંબંધી તપની સમજ.

૭ પર્વી પૈકી પુર્ણિમા તથા અમાવાસ્યા પણ ચારિત્ર આરાધન તિથિઓજ છે અને તેથી તે ઉપવાસ પૌષધાદિકે આરાધના યોગ્ય છે. તેમાં પણ કાર્તિકી અને ચૈત્રી પુર્ણિ

નવપદનાં ચૈત્યવંદન, સ્તુતિ સ્તવનાદિ સંગ્રહ.

નવપદનાં ચૈત્યવંદન.

(૧)

जैनेन्द्रमिन्द्रमहितं गतसर्वदोषं,
ज्ञानाद्यनंतगुणरत्नविशालकोशम्;
कर्मक्षयं शिवमयं परिनिष्ठितार्थं,
सिद्धं च बुद्धमविरुद्धमहं च वंदे. ॥ १ ॥

गच्छाधिपं गुणगणं गणिनं सुसौम्यं.
वंदामि वाचकवरं श्रुतदानदक्षम्;
क्षान्त्यादिधर्मकलितं मुनिपालिकां च,
निर्वाणसाधनपरं नरलोकमध्ये. ॥ २ ॥

सद्दर्शनं शिवमयं च जिनोक्तसत्यं,
तत्त्वप्रकाशकुशलं सुखदं सुबोधम्;
छिन्नाश्रवं समितिगुप्तिमयं चरित्रं,
कर्माष्टकाष्ठदहनं सुतपः श्रयामि. ॥ ३ ॥

पापौघनाशनकरं वरमंगलं च,
त्रैलोक्यसारमुपकारपरं गुरुं च;
भावातिशुद्धिवरकारणमुत्तमानां,
श्रीमोक्षसौख्यकरणं हरणं भवानां ॥ ४ ॥

(૪)

સકળ મંગળ પરમ કમળા,—કેલિ મંજુલ મંદિરં;
ભવકોટિસંચિત પાપનાશન, નમો નવપદ જયકરં. ૧
અરિહંત સિદ્ધ સૂરીશ વાચક, સાધુ દર્શન સુખકરં;
વર જ્ઞાન પદ ચારિત્ર તપ એ, નમો નવપદ જયકરં. ૨
શ્રીપાળ રાજા શરીર સાજા, સેવતાં નવપદ વરં;
જગમાંહિ ગાજા કીર્તિ ભાજા, નમો નવપદ જયકરં. ૩
શ્રી સિદ્ધચક્ર પસાય સંકટ, આપદા નાશે સવે;
વળી વિસ્તરે સુખ મનોવાંછિત, નમો નવપદ જયકરં. ૪
આંબિલ નવ દિન દેવવંદન, ત્રણ ટંક નિરંતરં;
બે વાર પડિક્કમણ પલેવણ, નમો નવપદ જયકરં. ૫
ત્રણ કાળ ભાવે પૂજીએ, ભવતારક તીર્થંકરં;
તિમ ગણણું હોય હજાર ગણીએ, નમો નવપદ જયકરં. ૬
એમ વિધિ સહિત મન વચન કાયા, વશ કરી આરાધિયે;
તપ વર્ષ સાડાચાર નવપદ, શુદ્ધ સાધન સાધિયે. ૭
ગદ કષ્ટ ચૂરે, શર્મ પૂરે, યક્ષ વિમલેશ્વર વરં;
શ્રી સિદ્ધચક્ર પ્રતાપ જાણી, વિજય વિલસે સુખભરં. ૮

(૫)

કેસર ચંદન ઘસી ઘણાં, કસ્તૂરી બરાસ;
જુગતે જિનવર પૂજિયા, મયણા ને શ્રીપાળ. ૨
પૂજા અષ્ટ પ્રકારની, દેવવંદન ત્રણ કાળ;
મંત્ર જપો ત્રણ કાળ ને, ગુણણું તેર હજાર.+ ૩
કષ્ટ ટળ્યું ઉંબરતણું, જપતાં નવપદ ધ્યાન;
શ્રી શ્રીપાળ નરિંદ થયા, વાધ્યો બમણો વાન. ૪
સાતસો કોઢી સુખ લહ્યા, પામ્યા નિજ આવાસ;
પુણ્યે મુક્તિવધૂ વર્યા, પામ્યા લીલ વિલાસ. ૫

(૬)

બાર ગુણ અરિહંતના, તેમ સિદ્ધના આઠ;
છત્રીશ ગુણ આચાર્યના, જ્ઞાન તણા ભંડાર. ૧
પચીશ ગુણ ઉપાધ્યાયના, સાધુ સત્તાવીશ;
શ્યામ વર્ણ તનુ શોભતા, જિન શાસનના ઈશ. ૨
જ્ઞાન નમું એકાવને, દર્શનના સડસઠ;
સીત્તેર ગુણ ચારિત્રના, તપના બાર તે જ્રઠ. ૩
એમ નવપદ યુક્તે કરી, ત્રણ શત અષ્ટ (૩૦૮)ગુણ થાય
જે પૂજે ભવી ભાવશું, તેહનાં પાતક જાય. ૪
પૂજ્યા મયણાસુંદરી, તેમ નરપતિ શ્રીપાળ;
પુણ્યે મુક્તિ સુખ લહ્યા, વરત્યા મંગળમાળ. ૫

+ પંચ પરમેષ્ટિના (૧૦૮), અને જ્ઞાનના (૫), દર્શનના (૫), ચારિત્રના (૧૦) ને તપના ( ) એમ કુલ ૧૩૦ ભેદની એકેક નવકારવાળી ગણતાં તેના ૧૦૦ ગણાતા હોવાથી ૧૩૦૦૦ ગુણણું થાય છે.

(૨)

જગજીવન જગવાલ હો. એ રાગ.

શ્રી સિદ્ધચક્ર આરાધીયે, શિવસુખ ફળ સહકાર લાલરે;
જ્ઞાનાદિક ત્રણ રત્નનું, તેજ ચઢાવણહાર લાલરે.
શ્રી સિ૦ ૧

ગૌતમે પૂછંતા કહ્યો, વીરજિણંદ વિચાર લાલરે;
નવપદ મંત્ર આરાધતાં, ફળ લહે ભવિક અપાર લાલરે.
શ્રી સિ૦ ૨

ધર્મરથના ચાર ચક્ર છે, ઉપશમ ને સુવિવેક લાલરે;
સંવર ત્રીજું જાણીયે, ચોથું સિદ્ધચક્ર છેક લાલરે.

ર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર હે ઉત્તમ, તપ હોય ભેદે હૃદય વિચારી.
નવ૦ ૨
ંત્ર જડી ઓર તંત્ર ઘણેરા, ઉન સબકું હમ દૂર વિસારી.
નવ૦ ૩
હોત જીવ ભવજલસેં તારે, ગુણ ગાવત હે બહુ નર નારી.
નવ૦ ૪
જિનભક્ત મોહન મુનિ વંદન, દિનદિન ચઢતે હર્ષ અપારી.
નવ૦ ૫

(૪)

પદ ધરજો ધ્યાન, ભવી તુમે, નવપદ ધરજો ધ્યાન.
નવપદનું ધ્યાન કરંતાં, પામે જીવ વિશ્રામ. ભવી. ૧
રિહંત સિદ્ધ આચારજ પાઠક, સાધુ સકળ ગુણખાણ.
ભવી. ૨
નિ જ્ઞાન ચારિત્ર એ ઉત્તમ, તપ તપો કરી બહુમાન.
ભવી. ૩
માસો ચૈત્રની શુદિ સાતમથી, પૂનમ લગી પરમાણ. ભવી. ૪
મ એકાશી આંબિલ કીજે, વરસ સાડાચારનું માન.
ભવી. ૫
ડિક્કમણાં દોય ટંકનાં કીજે, પડિલેહણ બે વાર. ભવી. ૬
વવંદન ત્રણ ટંકનાં કીજે, દેવ પૂજો ત્રિકાલ. ભવી. ૭
ાર આઠ છત્રીશ પચવીશનો, સત્તાવીશ સડસઠ સાર. ભવી. ૮

નવપદ જે નર ધ્યાવે, તે તો સુર નર શિવસુખ પાવે હો;
ભ૦ ન૦ ૮
ગવિલાસે જે ગાવે, તે તો સુર નર શિવસુખ પામે હો;
ભ૦ ન૦ ૯

(૬)

અહો ભવી પ્રાણીરે સેવો, સિદ્ધચક્ર ધ્યાન સમો નહીં મેવો;
અહો૦ એ આંકણી.
જે કોઈ સિદ્ધચક્રને આરાધે, તેહનો જગમાંહી જસ વાધે. અહો. ૧
પહેલે પદેરે અરિહંત, બીજે સિદ્ધ બુદ્ધ ધ્યાન મહંત;
ત્રીજે પદેરે સૂરીશ, ચોથે ઉવજ્ઝાય ને પાંચમે મુનીશ. અહો. ૨
છટ્ઠે દંસણુરે કીજે, સાતમે જ્ઞાનથી શિવસુખ લીજે;
આઠમે ચારિત્ર પાળો, નવમે તપથી મુક્તિ જાવો. અહો. ૩
આંબિલ ઓળીરે કીજે, નોકારવાળી વીશ ગણીજે;
ત્રણે ટંકનારે દેવ વાંદીજે, પડિલેહણ પડિક્કમણું કીજે. અહો. ૪
ગુરુમુખ કિરિયારે કીજે, દેવગુરૂ ભક્તિ ચિત્તમાં ધરીજે;
એમ કહે રામનોરે શીષ્યો, ઓળી ઉજવીએ જગદીશો. અહો. ૫

(૭)

સિદ્ધચક્ર વર સેવા કીજે, નરભવ લાહો લીજેરે;
વિધિ પૂર્વક આરાધન કરતાં, ભવભવ પાતક છીજે;
ભવિજન ભજિયે જીરે, અવર અનાદિની ચાલ;
નિત્ય નિત્ય તજિયે જીરે. એ આંકણી. ૧

[illegible], [illegible];
[illegible], [illegible]. ભવિ. ૨
[illegible], [illegible] નાણીજી;
[illegible] અનંત વીરજ,[1] સિદ્ધ પ્રણમો ગુણખાણી. ભવિ. ૩
[illegible], [illegible];
[illegible] પંચ પ્રસ્થાને, નમો આચારજ ઈંદુ.[2] ભવિ. ૪
અંગ ઉપાંગ નંદિ અનુયોગા, છ છેદ ને મૂળ ચારજી;
દશ પયન્ના એમ પણયાલીસ,× પાઠક તેહના ધાર. ભવિ.
વેદ ત્રણ ને હાસ્યાદિક ષટ્, મિથ્યાત્વ ચાર કષાયજી;
ચૌદ અભ્યંતર નવવિધ બાહ્યની, ગ્રંથી તજે મુનિરાય. ભવિ.
ઉપશમ ક્ષયઉપશમ ને ક્ષાયક, દર્શન ત્રણ પ્રકારજી;
શ્રદ્ધા પરિણતિ આતમ કેરી, નમિયે વારંવાર. ભવિ. ૭
અઠાવીશ ચૌદ ને ષટ્ દુગ ઇગ, મત્યાદિકના જાણજી;
એમ એકાવન ભેદે પ્રણમો, સાતમે પદ વર નાણ. ભવિ. ૮
નિવૃત્તિ ને પ્રવૃત્તિ ભેદે, ચારિત્ર છે વ્યવહારજી;
નિજગુણસ્થિરતા ચરણ તે પ્રણમો, નિશ્ચે શુદ્ધ પ્રકાર. ભવિ. ૯
બાહ્ય અભ્યંતર તપ તે સંવર, સમતા નિર્જરા હેતુજી;
તે તપ નમિયે ભાવ ધરીને, ભવસાગરમાં સેતુ.[3] ભવિ. ૧૦

+ જન્મમરણ રહિત. * દેહરહિત. ૧ વીર્ય. ૨ ઇંદ્ર. × ૪૫.
૩ નાવ.

એ નવપદમાં [1]પણ છે ધર્મી, ધર્મ તે વરતે ચારજી;
દેવ[2] ગુરૂ[3] ને [4]ધર્મ તે એહમાં, હોય ત્રણ ચાર પ્રકાર. ભવિ.૧૧
માર્ગદેશક અવિનાશીપણું, આચાર વિનય સંકેતેજી;
સહાયપણું ધરતા સાધુજી, પ્રણમો એહીજ હેતે. ભવિ. ૧૨
વિમળેશ્વર સંનિધ્ય કરે તેહની, ઉત્તમ જે આરાધેજી;
પદ્મવિજય કહે તે ભવિ પ્રાણી, નિજ આતમ હિત સાધે. ભવિ.૧૩

શ્રી આંબિલની ઓળીનું સ્તવન.

(૮)

અવસર પામીનેરે કીજે, નવ આંબિલની ઓળી;
ઓળી કરતાં આપદ જાયે, ઋદ્ધિ સિદ્ધિ લહીએ બહુલી. અ.૧
આસો ને ચૈત્રે આદરશું, સાતમથી સંભાળીરે;
આળસ મેલી આંબિલ કરશે, તસ ઘર નિત્ય દીવાળી. અ. ૨
પૂનમને દિન પૂરી થાતે, પ્રેમશું પખાલીરે;
સિદ્ધચક્રને શુદ્ધ આરાધી, જાપ જપે જપમાળી. અ. ૩
દેહરે જઇને દેવ જુહારો, આદીશ્વર અરિહંતરે;
ચોવીશે ચાહીને પૂજો, ભાવશું ભગવંત. અ. ૪
બે ટંકે પડિક્રમણું બોલ્યું, દેવ વંદન ત્રણ કાલરે;
શ્રી શ્રીપાલતણી પરે સમજી, ચિત્તમાં રાખો ચાલ. અ. ૫

---

૧ પાંચ. ૨ અરિહંત ને સિદ્ધ. ૩ આચાર્ય, ઉપાધ્યાય ને [illegible]. ૪ દર્શન જ્ઞાન, ચારિત્ર ને તપ.

એમ નવ ઓળી ભાવથી આરાધીએ, પછી પૂરણ થાય; સુ૦
ઉજમણું પણ ઉમંગથી કરે, સાધ[illegible]. સુ૦ શ્રી૦ ૬
એ આરાધનથી રાજ્ય સંપદા, જગમાં કીર્તિ [illegible]; સુ૦
રોગ ઉપદ્રવ નાસે એહથી, આપદા દૂરે પલાય. સુ૦ શ્રી૦ ૭
સંપદા વાધે અતિ સોહામણી, આણા ભોગ અખંડ; સુ૦
મંત્ર યંત્ર તંત્ર સોહતો, મહિમા જાસ પ્રચંડ. સુ૦ શ્રી૦ ૮
ચક્રેશ્વરી જેહની સેવા કરે, વિમલેશ્વર વળી દેવ; સુ૦
મન અભિલાષ પૂરે સવિ તેહના, જે કરે નવપદ સેવ. સુ૦ શ્રી૦ ૯
શ્રીપાળે તેણીપેરે આરાધીઓ, દૂર ગયો તસ રોગ; સુ૦
રાજઋદ્ધિ દિન દિન પ્રત્યે વાધતો, મનવંછિત લહ્યો ભોગ. સુ૦ શ્રી૦ ૧૦
અનુક્રમે નવમે ભવ સિદ્ધિ વર્યા, સિદ્ધચક્ર સુપસાય; સુ૦
એણીપરે જે નિત્ય નિત્ય આરાધશે, તસ જસવાદ ગવાય. સુ૦ શ્રી૦ ૧૧
સંસારીક સુખ વિલસી અનુક્રમે, કરીએ કર્મનો અંત; સુ૦
ઘાતિ અઘાતિ ક્ષય કરી ભોગવો, શાશ્વત સુખ અનંત. સુ૦ શ્રી૦ ૧૨
એમ ઉત્તમ ગુરુ વયણ સુણી કરી, પાવન હુઆ બહુ જીવ; સુ૦
પદ્મવિજય કહે એ સુરતરુ સમો, આપે સુખ સદૈવ. સુ૦ શ્રી૦ ૧૩

(આછેલાલની દેશી.)

નવપદ મહિમા સાર, સાંભળજો નરનાર;
આછેલાલ, હેત ધરી આરાધયેજી.
તો પામો ભવપાર, પુત્ર કલત્ર પરિવાર.
આછેલાલ, નવપદ મંત્ર આરાધિયેજી. એ આંકણી. ૧
આસો માસ સુવિચાર, નવ આંબિલ નિરધાર;
આછેલાલ, વિધિશું જિનવર પૂજિયેજી.
અરિહંત પદ સાર, ગણણું તેર હજાર.
આછેલાલ, નવપદનું એમ ક્રીજીએજી. ૨
મયણાસુંદરી શ્રીપાલ, આરાધ્યો તત્કાળ;
આછેલાલ, ફલદાયક તેહને થયોજી.
કંચનવરણી કાય, દેહડી તેહની થાય.
આછેલાલ, શ્રી સિદ્ધચક્ર મહિમા કહ્યોજી. ૩
સાંભળી સહુ નરનાર, આરાધ્યો નવકાર;
આછેલાલ, હેત ધરી હૈડે ઘણુંજી.
ચૈત્ર માસે વળી એહ, નવપદશું ધરો નેહ.
આછેલાલ, પૂજો દે શિવસુખ ઘણુંજી. ૪
ઈણિપરે ગૌતમસ્વામ, નવનિધિ જેહને નામ;
આછેલાલ, નવપદ મહિમા વખાણિયોજી.
ઉત્તમસાગર શિષ્ય, પ્રણમે તે નિશદિશ.
આછેલાલ, નવપદ મહિમા જાણિયોજી. ૫

૨

વર્ધમાન જિન ઉપદિશે, વર્ધમાન તપ સાર;
કરવું વિધિજોગે સદા, કઠણ કર્મ સંહાર. ૧
એકેકું આંબિલ વધે, યાવત્ શત પરિમાણ;
સાધિક ચૌદે વર્ષમાં, પૂરણ ગુણમણિખાણ. ૨
તપમંદિરની ઉપરે એ, શોભે શિખર સમાન;
ધર્મરત્ન તપસા કરી, પામે પદ નિર્વાણ. ૩

૩

ત્રિગડે ત્રિભુવન વાલહો, ભાખે તપના ભેદ;
એકસો તેવીશ મુખ્ય છે, કરવા કર્મવિચ્છેદ. ૧
તેમાં પણ ધુર મોટકો, મહા ઉગ્રતપ એહ;
શૂરવીર કોઇ આદરે, નિર્મલ થાશે દેહ. ૨
રોગ વિઘન દૂરે કરે એ, ઉપજે લબ્ધિ અનેક;
ક્ષમા સહિત આરાધતાં, ધર્મરત્ન સુવિવેક. ૩

૪

બે કર જોડી પ્રણમિયે, વર્ધમાન તપ ધર્મ;
ત્રિકરણ શુદ્ધે પાળતાં, ટાળે નિકાચિત કર્મ. ૧
વર્ધમાન તપ સેવીને, કેઇ પામ્યા ભવપાર;
અંતગડ સૂત્રે વર્ણવ્યા, વંદુ વારંવાર. ૨
અંતરાય પંચક ટલે એ, બાંધે જિનવર ગોત્ર;
નમો નમો તપરત્નને, પ્રગટે આતમ જ્યોત. ૩

૫

જે ધુરિ સિરી અરિહંત, મૂલ દઢ પીઠ પઈટ્ઠિયો;
સિદ્ધ સૂરિ ઉવજ્ઝાય સાહુ, ચિહું પાસ ગરિટ્ઠિયો. ૧
દંસણ નાણ ચરિત્ત તવહી, પડિસાહા સુંદરૂં;
તત્તખ્ખર સરવગ્ગ લદ્ધિ, ગુરૂ પયદલ દુબરૂ. ૨
દિસિપાલ જખ્ખ જખ્ખિણી,–પમુહ સુરકુસુમેહિં અલંકિયો;
સો સિદ્ધચક્ક ગુરૂ કપ્પતરૂ, અમ મનવંછિય ફલ દિયો. ૩

વર્ધમાન તપનું સ્તવન.

ઢાળ ૧.

(જિમ જિમ એ ગિરિ ભેટીએરે–એ દેશી.)

મ જિમ એ તપ કીજીએરે, તિમ તિમ ભવપરિપાક;સલુણા;
કટ ભવિ જીવ જાણવોરે, ઈમ ગીતારથ સાખ. સ. જિ. ૧
બિલ તપવિધિ સાંભળોરે, વર્ધમાન ગુણખાણ; સ.
મમલ ક્ષય કારણેરે, કતક ફળ ઉપમાન. સ. જિ. ૨
। મુહૂર્ત શુભ યોગમાંરે, સદ્ગુરૂ નાંદિયોગ; સ.
બિલ તપપદ ઉચ્ચરીરે, આરાધો અનુયોગ. સ. જિ. ૩
..સુખ આંબિલ ઉચ્ચરીરે, પૂજી પ્રતિમા સાર; સ.
તવપદની પૂજા ભણીરે, માગો પદ અણાહાર. સ. જિ. ૪
ાડ્રસ ભોજન ત્યાગવાંરે, ભૂમિ સંથારો પ્રાય; સ.
ાહ્મચર્યાદિ પાલવાંરે, આરંભ જયણા થાય. સ. જિ. ૫

તપ પદની આરાધનારે, કાઉસ્સગ્ગ લોગસ્સ બાર; સ.
ખમાસમણાં બાર આપવાંરે, ગુણણું દોય હજાર. સ. જિ.
અથવા સિદ્ધપદ આશ્રયીરે, કાઉસ્સગ્ગ લોગસ્સ આઠ; સ.
ખમાસમણાં આઠ જાણવાંરે, નમો સિદ્ધાણં પાઠ. સ. જિ.
બીજે દિન અપવાસમાંરે, પૌષધાદિ વ્રત યુક્ત; સ.
પડિક્કમણાદિ ક્રિયા કરીરે, ભાવના પરિમલ યુક્ત. સ. જિ.
ઈમ આરાધો ભાવથીરે, વિધિ પૂર્વક ધરી પ્રેમ; સ.
ભાવો ધ્યાવો ભવિજનારે, ધર્મરત્નપદ એમ. સ. જિ.

ઢાળ ૨.

(નરપદ ધરજ્યો ધ્યાન, ભવિકજન-એ રાગ.)

તપ પદ ધરજ્યો ધ્યાન, ભવિક તમે તપ પદ ધરજ્યો ધ્યાન.
નામે શ્રી વર્ધમાન. ભવિક. દિન દિન ચઢતે વાન. ભવિક.
સેવો થઈ સાવધાન. ભવિક તમે તપ પદ ધરજ્યો ધ્યાન.
પ્રથમ ઓળી એમ પાળીને રે, બીજીએ આંબિલ દોય; ભ.
ત્રીજીએ ત્રણ ચોથી ચાર છે રે, અપવાસોત્તર હોય. ભ. ૧
ઇમ સો આંબિલ વ્રતની રે, સોમી ઓળી થાય; ભ.
શક્તિ અભાવે આંતરે રે, વિશ્રામે પહોંચાય. ભ. ૨
ચોદ વર્ષ ત્રણ માસની રે, ઉપર સંખ્યા વીશ. ભ.
કાળમાન એ જાણવું રે, કહે વીર જગદીશ. ભ. ૩
અંતગડ અંગે વર્ણવ્યું રે, આચારદિનકર લેખ; ભ.
ગ્રન્થાંતરથી જાણવું રે, એ તપનં ઉલ્લેખ. ભ. ૪

પાંચ હજાર પચ્ચાસ છે રે, આંબિલ સંખ્યા સર્વ; ભ.
સંખ્યા સો ઉપવાસની રે, તપમાં ન કરો ગર્વ. ભ. ૫
મહાસેન કૃષ્ણા સાધ્વી રે, વર્ધમાન તપ કીધ; ભ.
અંતગડ કેવળ પામીને રે, અજરામર પદ લીધ. ભ. ૬
શ્રીચંદ કેવળી એ તપ સેવી, પામ્યા પદ નિર્વાણ; ભ.
ધર્મ રત્ન પદ પામવા રે, એ ઉત્તમ અનુષ્ઠાન. ભ. ૭

ઢાળ ૩.

(નરભવ નગર સોહામણું વણઝારારે-એ રાગ.)

જિનધર્મ નંદન વન ભલો, રાજહંસારે.
તપ સુરતરૂ ઉપમાન; અહો રાજહંસારે.
શીતળ છાયા સેવીને, રા. પ્રાણી તું થા સાવધાન અહો રા. ૧
અમૃતફળ આસ્વાદીને, રા. કાઢ અનાદિની ભૂખ; અહો રા.
ભવપરિભ્રમણાભગ્ન તું, રા. અવસર પામી ન ચૂક. અહો રા. ૨
શત શાખાથી શોભતો, રા. પાંચ હજાર પચાસ; અહો રા.
આંબિલ ફલે અલંકર્યો, રા. અક્ષય પદ ફલ તાસ. અહો રા. ૩
વિમલેશ્વર સુરસાંનિધ્યે, રા. તું નિર્ભય થયો આજ; અહો રા.
કૃતકૃત્ય થઈ માગ તું, રા. અકલ સ્વરૂપી રાજ. અહો રા. ૪
વિગ્રહ ગતિ વોસરાવીને, રા. લોકાગ્રે કર વાસ; અહો રા.
ધન્ય તું કૃતપુણ્ય તું, રા. સિદ્ધ સ્વરૂપ પ્રકાશ. અહો રા. ૫
તપ ચિંતવણી કાઉસ્સગ્ગે, રા. વીર તપોધન ધ્યાવ; અહો રા.
મહાસેન કૃષ્ણા સાધ્વી, રા. શ્રીચંદ ભવજળ નાવ. અહો રા. ૬

સૂરિ શ્રી જગચ્ચંદ્રજી, રા. હીરવિજય ગુરુહીર; અહો રા.
ગહીનારી પણ કુરગડુ, રા. માર્ગ સુંદરતી વીર. અહો રા. ૭
પારંગત તપજલધિના, રા. જેજે થયા અણગાર; અહો રા.
જીત્યા જિનદ્ધારવાદને, રા. ધન્યધન્ય તસ અવતાર. અહો રા. ૮
એક આંબિલે તૂટશે, રા. એક હજાર ક્રોડ વર્ષ; અહો રા.
દશહજાર ક્રોડ વર્ષનું, રા. ઉપવાસે નરકઆયુષ્ય. અહો રા. ૯
તપ સુદર્શન ચક્રથી, રા. કરો કર્મનો નાશ; અહો રા.
ધર્મ રત્ન પદ પામવા, રા. આદરો તપ અભ્યાસ. અહો રા. ૧૦

કળશ.

તપ આરાધન ધરમ સાધન, વરધમાન તપ પરગડો,
મન કામના સહુ પૂરવાને, સર્વ થાએ સુરઘડો;
અતિદાનથી શુભ ધ્યાનથી, ભવિક જીવ એ તપસ્યા કરો,
શ્રીવિજયધરમ સૂરીશ સેવક, રત્નવિજય કહે શિવ વરો.

વર્ધમાન તપની થોયો.

૧

વર્ધમાન ઓલી કરો, ભવ ભવ પાતિક પરિહરો;
વર્ધમાન જિન પામીને, દૂર કરો સહુ ખામીને. ૧
વર્ધમાનાદિક જિન તર્યા, પૂર્વ ભવે જે તપ કર્યા;
તે તપ મુજને ફળ આપો, આહારાદિક સંજ્ઞા કાપો. ૨
અંતગડ આચારદિનકર, શ્રીચંદ્રચરિત્ર આદર;
તપકુલકાદિક ગ્રંથ જે, તપ સાધનના પંથ છે. ૩
તપગચ્છ નંદન સુરતરૂ, શ્રી વિજયધર્મ સૂરિશ્વરૂ;
રત્નવિજય સુખદાયિકા, સ્હાય કરે સિદ્ધાયિકા. ૪

૨

વર્ધમાન તપ ઓલી પાળું, ત્રિવિધે ત્રિવિધે પાતિક ટાળું;
શરીર અને જીવ ભિન્ન નિહાલું, શ્રાવક ગુણઠાણું અજવાલું. ૧
અતીત અનાગત ને વર્તમાન, ત્રિગડે બેશી કરે વખાણ;
કોઇ નહિ એ તપની તોલે, વીશ વિહરમાન ઈમ બોલે. ૨
અંતગડ આગમની વાણી, આચારદિનકર ગ્રંથ નિશાની;
તપશરા અણગાર કહીજે, પૂજી પ્રણમી લાહો લીજે. ૩
શાસનસુરવર કરે સહાયા, તપસી નરના પૂજે પાયા;
યક્ષ પ્રસન્ન, ધર્મ રત્નનાં કરે જતન. ૪

ચૌદ વર્ષ ત્રણ માસનેરે, વીશ દિવસ હિતકાર; સગુણા.
પાંચ હજાર પચાસ છેરે, સર્વ દિવસ તપ ધાર. સગુણા. ત. ૩
નમો તવસ્સ પદ જાપનીરે, દોય હજાર પ્રમાણ; સગુણા.
બારલોગસ્સ કાઉસ્સગ્ગ કરોરે, યથાશક્તિઅનુમાન. સગુણા. ત. ૪
વિધિપૂર્વક આરાધતારે, શિવમણિ ફળ ભોગ; સગુણા.
સુલભ બોધી જીવનેરે, ધર્મ રત્ન શિવ લોગ. સગુણા. ત. ૫

કાપે સો કોડહો વર્ષ એકલ દત્તિકે, હજાર કોડ વર્ષ આંબિલે;
ઉપવાસેહો દશ સહસ કોડકે, નરક આયુષ તું કાપી લે. ૭
એ વ્યાખ્યાહો મધ્યમ ફળ જાણ કે, કેવળ લહે ઉત્કૃષ્ટથી;
દસ ધારોહો એ અસિ સૂર્યહાસકે મુષ્ટિ જ્ઞાને ગ્રહો મુષ્ટિથી.૮
નમો તવસ્સહો ગણો હોય હજારકે, ખમાસમણાં બાર છે;
ગણો લોગસ્સહો બાર કાઉસ્સગ્ગ રૂપકે, સાચો કર્મકુઠાર છે.૯
યથાશક્તિહો કરો તપ અનુકૂળકે, સંયમશ્રેણિ આદરો;
તપ તપોહો વર્ધમાન પરિણામકે, ધર્મરત્નપદ અનુસરો. ૧૦

શ્રી પંચજ્ઞાનનાં સ્તવનો.

(૧)

પ્રથમ મતિજ્ઞાનનું સ્તવન.

(દેશી રસીયાની)

પ્રણમો પંચમી દિવસે જ્ઞાનને, ગાજી જગમાંરે જેહ; સુજ્ઞાની.
શુભ ઉપયોગે ક્ષણમાં નિર્જરે, મિથ્યા સંચિત ખેહ. સુ.પ્ર.૧
સંત પદાદિક નવ દ્વારે કરી, મતિ અનુયોગ પ્રકાશ; સુ.
નયવ્યવહારે આવરણ ક્ષય કરી, અજ્ઞાની જ્ઞાન ઉલ્લાસ. સુ.પ્ર.૨
જ્ઞાની જ્ઞાન લહે નિશ્ચય કહે, હોય નય પ્રભુજીને સત્ય; સુ.
અંતરમુહૂર્ત્ત રહે ઉપયોગથી, એ સર્વ પ્રાણીને નિત્ય. સુ.પ્ર.૩
લબ્ધિ અંતર્મુહૂર્ત્ત લઘુપણે, છાસઠ સાગર જિઠ; સુ.
અધિકો નરભવ બહુવિધ જીવને, અંતર કહિયે ન દીઠ. સુ.પ્ર.૪
પ્રતિ સમયે એક બે પામતા, હોય અથવા નવી હોય; સુ.
ક્ષેત્ર પલ્યોપમ ભાગ અસંખ્યમાં, પ્રદેશ માને બહુ જોય. સુ.પ્ર.૫
મતિજ્ઞાન પામ્યા જીવ અસંખ્ય છે, કહ્યા પડિવાઈ અનંત; સુ.
સર્વઆશાતના વર્જો જ્ઞાનની, વિજયલક્ષ્મી લહો સંત. સુ.પ્ર.૬

(૨)

દ્વિતીય શ્રુતજ્ઞાનનું સ્તવન.

(હરીયા મન લાગો—એ દેશી)

શ્રી શ્રુત ચૌદ ભેદે કરી, વરણવે શ્રી જિનરાજરે; 1
ઉપધાનાદિ આચારથી, સેવિયે શ્રુત મહારાજરે.
શ્રુતશ્યું દિલ માન્યો.
દિલ માન્યોરે મનમાન્યો, પ્રભુ આગમ સુખકારરે. શ્રુ.એ ટેક.

એકાદિ અક્ષર સંયોગથી, અસંયોગી અનંતરે;
સ્વપર પર્યાયે એક અક્ષરો, ગુણપર્યાય અનંતરે. શ્રુ. ૨

અક્ષરનો અનંતમો, ભાગ ઉઘાડો છે નિત્યરે;
તે તો અવરાયે નહિ, જીવ સૂક્ષ્મનું એ ચિત્તરે. શ્રુ. ૩

ઈચ્છે સાંભળવા ફરી પૂછે, નિસુણી ગ્રહે વિચારંતરે;
નિશ્ચય ધારણા તેમ કરે, ધી ગુણ આઠ એ ગણંતરે. શ્રુ. ૪

વાદી ચોવીશ જિનતણા, એક લાખ છત્રીશ હજારરે;
બેસેં સયળ સભામાંહે, પ્રવચન મહિમા અપારરે. શ્રુ. ૫

ભણે ભણાવે સિદ્ધાન્તને, લખે લખાવે જેહરે;
હંસ અવતાર વખાણીએ, વિજયલક્ષ્મી ગુણગેહરે. શ્રુ. ૬

---

(૩)

તૃતીય અવધિજ્ઞાનનું સ્તવન.

(ડુંગર ગમારા નાગર દેખતાંજી—એ દેશી.)

પૂજો પૂજો અવધિજ્ઞાનને પ્રાણિયારે, સમકિતવંતને એ ગુણ હોયરે;
સવિ જિનવર એ જ્ઞાને અવતરીરે, માનવ મહોદય જોયરે. પૂ. ૧

શિવરાજ રૂષિ વિપર્યય દેખતારે, દ્વીપ સાગર સાત સાતરે;
વીરપાસાગે દોષ વિભંગ ગયોરે, પ્રગટ્યો અવધિ ગુણ વિખ્યાતરે. પૂ. ૨

ગુરૂસ્થિતિ સાધિક છાસઠ સાગરૂરે, ડાઇને એક સમય લઘુ જાણરે;
ભેદ અસંખ્ય છે તર–તમયોગથીરે, વિશેષાવશ્યકમાં એહ વખાણરે. પૂ. ૩

ચારસેં એક લાખ તેત્રીશ સહસ્સ છેરે, ઓહિનાણી મુણિંદરે;
ઋષભાદિક ચૌવીશ જિણંદનારે, નમે પ્રભુપદ અરવિંદરે. પૂ. ૪

અવધિજ્ઞાની આણંદને દિયેરે, મિચ્છામિદુક્કડ ગોયમસ્વામરે;
વર્જો આશાતના જ્ઞાન જ્ઞાનીતણીરે, **વિજયલક્ષ્મી** લહે ધામરે. પૂ. ૫

(૪)

ચતુર્થ મનઃપર્યવજ્ઞાનનું સ્તવન.

(જીરે જી—એ દેશી.)

જીરે મારે શ્રી જિનવર ભગવાન, અરિહંત નિજ નિજ જ્ઞાનથી; જીરેજી.
" સંયમ સમય જાણંત, તવ લોકાંતિક માનથી. " ૧
" તીર્થ વરતાવો નાથ, એમ કહી પ્રણમે તે સુરા; "
" પટ અતિશયવંત દાન, લેઇ હરખે સુરનરા. " ૨
" ઈણ વિધે સવિ અરિહંત, સર્વવિરતિ જબ ઉચ્ચરે; "
" મનઃપર્યવ તવ નાણ, નિર્મળ આતમ અનુસરે. " ૩
" જેહને વિપુલમતિ તેહ, અપ્રતિપાતિપણે ઉપજે; "
" અપ્રમાદી ઋદ્ધિવંત, ગુણઠાણે ગુણ નીપજે. " ૪
" એકલાખ પીસ્તાળીશ હજાર, પાંચસેં એકાણું જાણીએ; "
" મનનાણી મુનિરાજ, ચોવીસ જિનનાં વખાણીએ. " ૫
" હું વંદુ ધરી નેહ, સવિ સંશય હરે મનતણા; "
" વિજયલક્ષ્મી શુભભાવ, અનુભવજ્ઞાનના ગુણ ઘણા. " ૬

सिरिनेमिनाहवज्जा, जथ्थ जिणा रिसहपमुह-
वीरंता ।
तिवीस समोसरिआ, सो विमलगिरि जयउ तिथ्थं

વળી જ્યાં શ્રી નેમિનાથ ભગવાન વિના ઋષભદેવથી માંડી વર્દ્ધમાન પ્રભુ પર્યંત ૨૩ તીર્થંકરો વર્તમાન કાળમાં સમવસર્યા છે તે શ્રી વિમલગિરિરાજ જયવંત વર્તો । ૧૦

मणिरूवकणयपडिमं,जथ्थरिसहचेइअं भरहविहिअं
सदुवीस जिणाययणं, सो विमलगिरि जयउ तिथ्थं

જ્યાં ભરત ચક્રવર્તીએ કરાવેલું ૨૨ જિનાલય સહિત શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનનું ચૈત્ય મણિમય, સુવર્ણમય અને રૂપામય પ્રતિમાઓથી અલંકૃત છે તે શ્રી વિમલગિરિરાજ જયવંત વર્તો । ૧૧

बाहुबलिणा उ रम्मं, सिरिमरुदेवाइ कारिअं भवणं।
जथ्थ समोसरणजुअं, सो विमलगिरि जयउतिथ्थं

વળી જ્યાં બાહુબલિજીએ શ્રી મરૂદેવા માતાનું મંદિર રમણિક અને સમવસરણ યુક્ત કરાવેલું છે તે શ્રી વિમલગિરિરાજ જયવંત વર્તો । ૧૨

ओसप्पिणीइ पढमं, सिद्धो इह पढमचक्कीपढमसुओ
पढमजिणस्सय पढमो, गणहारी जथ्थ पुंडरिओ १३

આ અવસર્પિણી કાળમાં જ્યાં સહુથી પ્રથમ ભરતચક્રવર્તીના પહેલા પુત્ર અને પ્રથમ તીર્થંકર ભગવાનના પ્રથમ ગણધર મહારાજ શ્રી પુંડરીકસ્વામી સિદ્ધિપદને પામ્યા છે.૧૩

चित्तस्स पुन्निमाए, समणाणं पंचकोडिपरियरिओ
निम्मलजसपुंडरिअं, सो विमलगिरि जयउ तिथ्थं॥

ચૈત્રી પૂર્ણિમાએ પાંચ ક્રોડ મુનિયોથી પરિવરેલા પુંડરિકસ્વામી જ્યાં નિર્મળ મોક્ષપદને પામ્યાછે તે શ્રીવિમલગિરિરાજ જયવંત વર્તો । ૧૪

नमिविनमिखेयरिंदा, सहमुणिकोडिहिं दोहिं संजाया ।
जहिं सिद्धसेहरा सइ, सो विमलगिरि जयउ तिथ्थं

નમિ અને વિનમિ વિદ્યાધરો બે ક્રોડ મુનિ સંઘાતે જ્યાં સિદ્ધિપદને વર્યા છે તે વિમલગિરિરાજ જયવંત વર્તો । ૧૫

सव्वट्ठसिद्ध पथ्थड, अंतरिआ पन्नकोडिलख्खुदही
सेढीहिं असंखाहिं, चउदस लख्खाइ संखाहिं १६

ગોમેરથી આશ્રય કર્યો, તે શ્રી અષ્ટાપદ ગિરિરાજ જયવંત વર્તે છે. ૧૬

જ્યાં (ચોવીશે) જિનેશ્વરને (મણિમય) તિલક ચડાવવાથી **દમયંતી** તેના યથાર્થ ફળ તરીકે પોતાનાજ લલાટમાં આકૃતિવાળા સ્વાભાવિક તિલકને પામી, એટલે તેણીનું કપાળ સૂર્ય જેવું પ્રકાશમાન થયું, તે શ્રી અષ્ટાપદ ગિરિરાજ જયવંત વર્તે છે. ૧૭

જે ગિરિને કોપથી સમુદ્રમાં ફેંકી દેવા ઇચ્છતા **રાવણને** **વાલી** નામના મુનિએ પોતાના પગવડે (પર્વત સાથે) દબાવીને તત્કાળ રોવરાવ્યો. તે શ્રી અષ્ટાપદ ગિરિરાજ જયવંત વર્તે છે. ૧૮

જ્યાં પોતાની નસોની ગુંથેલી તાંત સાથે વીણાવડે પ્રભુની ભક્તિ કરતો રાવણ જ્યાં ધરણેન્દ્ર પાસેથી જિન ભક્તિથી અમોઘવિજયા શક્તિને પામ્યો, તે શ્રી અષ્ટાપદ ગિરિરાજ જયવંત વર્તે છે. ૧૯

[illegible] તીર્થ [illegible] [illegible] ક્ષીણ થઈ જાય છે, તે શ્રી અષ્ટાપદ

દક્ષિણાદિક ચારે દિશાઓમાં સ્થાપેલા ૪, ૮, ૧૦ અને ૨ મળીને ચોવીશ જિનબિંબોને ચતુર ગણધર શ્રીગૌતમસ્વામીએ જ્યાં વંદના કરી છે, તે અષ્ટાપદ ગિરિરાજ જયવંત વર્તે છે. ૨૨

જે પર્વત ઉપર ગૌતમસ્વામીએ ઉપદેશેલ પુંડરિક અધ્યયનનું પઠન કરવાથી તિર્યગ્જૃંભકદેવ દશપુર્વધરમાં પ્રધાન એવા દશમા પટ્ટધર (વજર્ષિ નામે) થયા, તે શ્રી અષ્ટાપદ ગિરિરાજ જયવંત વર્તે છે. ૨૩

જેમણે જિનેશ્વર પ્રભુને સ્તવ્યા છે, એવા શ્રી ગૌતમગણધરે જ્યાં પંદરસો તાપસોને દીક્ષા આપી, તે શ્રી અષ્ટાપદ ગિરિરાજ જયવંત વર્તે છે. ૨૪

શ્રી અષ્ટાપદ પર્વતની જેવા સુવર્ણમય અને નિશ્ચલ વૃત્તિવાળા જે સર્વજ્ઞ પ્રભુએ આઠ પગથીયાંવાળા અને ચિરકાળ સ્થાયી રહેવાવાળા આ મહાતીર્થનું વર્ણન કર્યું છે, તે શ્રી અષ્ટાપદગિરિ અથવા અષ્ટાપદગિરિના નાયક શ્રી આદિદેવપ્રભુ જયવંતા વર્તે છે. ૨૫

ઇતિ શ્રી અષ્ટાપદકલ્પસારાંશ સમાપ્ત.

શ્રી ગિરનારકલ્પસારાંશ*

જ્યાં વિશેષે કરીને જેમને દેવેન્દ્ર નમ્યા છે એવા, પ્રવર ધર્મ-કીર્તિ, અને વિદ્યાનંદથી ભરપૂર તથા કલ્યાણની લક્ષ્મીથી યુક્ત એવા **શ્રી નેમિનાથ પ્રભુ** વિરાજે છે, તે ગિરનાર ગિરીશ્વર જયવંત વર્તે છે. ૧

યાદવોની ઉપેક્ષા કરીને તેમજ **રાજિમતીનો** ત્યાગ કરીને **નેમિપ્રભુએ** મોક્ષ મેળવવા માટે જેનો આશ્રય કર્યો છે, તે ગિરનાર ગિરીશ્વર જયવંત વર્તે છે. ૨

છત્રશિલાના અંતભાગ ઉપર દીક્ષા ગ્રહણ કરીને જેના ઉંચા શિખરપર રહી સ્વામી **શ્રી નેમિનાથે** સ્વસ્વરૂપનું અવલોકન કર્યું, તે ગિરનાર ગિરીશ્વર જયવંત વર્તે છે. ૩.

જ્યાં સહસ્રામ્રવનમાં કેવળજ્ઞાન પામીને લક્ષારામમાં પ્રભુએ ધર્મ ઉપદિશ્યો તે ગિરનાર ગિરીશ્વર જયવંત વર્તેછે. ૪

જેના ઉચ્ચ પ્રદેશ ઉપર રહીને યાદવતિલક **શ્રીનેમિપ્રભુ** નિવૃત્તિરૂપી સ્ત્રીના શ્રેષ્ઠ નિતંબનું સુખ પામ્યા, તે ગિરનાર ગિરીશ્વર જયવંત વર્તે છે. ૫

જ્યાં **નેમિપ્રભુના** (દીક્ષા, કેવળ અને નિર્વાણરૂપ) ત્રણ કલ્યાણક જાણીને કૃષ્ણ વાસુદેવે રૂપાનાં, સુવર્ણનાં અને

---

* આ કલ્પમાં પણ અષ્ટાપદ કલ્પના પેઠે ધર્મકીર્તિ, વિદ્યાનંદ અને દેવેંદ્ર એ ત્રણ નામો પહેલા શ્લોકમાં સૂચવ્યા છે તથી આ કલ્પના કર્તા પણ શ્રીમદ્ધર્મઘોષસૂરિ છે એમ નિર્ણય થાય છે.

મણિનાં બિંબમય ત્રણ ચૈત્યો કરાવ્યાં, તે ગિરનાર ગિરીશ્વર જયવંત વર્તે છે. ૬

જે ગિરિના મધ્યમાં ઈંદ્રે વજ્રવડે વિવર કરીને કાંચન ગુફામય રજત ચૈત્ય બનાવ્યું, તે ગિરનાર ગિરીશ્વર જયવંત વર્તે છે. ૭

એ ચૈત્યના મધ્યમાં **શ્રી નેમિપ્રભુની** રત્નમયી મૂર્તિ પ્રભુના દેહમાન અને વર્ણ પ્રમાણે ઇંદ્રે સ્થાપન કરી, તે શ્રી ગિરનાર ગિરીશ્વર જયવંત વર્તે છે. ૮

સ્વકૃત આ બિંબ યુક્ત બીજાં ત્રણ બિંબને ઈંદ્રે દેવ-તાઓ પાસે જે ચૈત્યના મધ્યમાં સમવસરણમાં સ્થાપન કરાવ્યાં, તે ગિરનાર ગિરીશ્વર જયવંત વર્તે છે. ૯

જેના ચૈત્યમાં અવલોકનવાળા (ખુલ્લા) ઉપરના રંગમંડપમાં અંબાની મૂર્તિ છે, અને ગુફામાં શાંબની મૂર્તિ છે, તે ગિરનાર ગિરીશ્વર જયવંત વર્તે છે. ૧૦

ચિંતિત અર્થની સિદ્ધિ કરનાર સિદ્ધિવિનાયક દેવ જ્યાં પ્રદ્યુમ્નની આગળ પ્રતિહાર રૂપે રહેલ છે, તે ગિરનાર ગિરીશ્વર જયવંત વર્તે છે. ૧૧

પ્રભુના નિર્વાણ સ્થાને પૂર્વ સન્મુખ તેનીજ જેવું બીજું ચૈત્ય જ્યાં ઇંદ્રે નિર્માણ કર્યું, તે ગિરનાર ગિરીશ્વર જયવંત વર્તે છે. ૧૨

ગઝરી પ્રમુખ સ્થળે જે પ્રશપ્રતિમાશી યુક્ત છે, તે ગિરનાર ગિરીશ્વર જયવંત વર્તે છે. ૨૫

જ્યાં મનોહર અને કલ્યાણકારક છત્રાક્ષર, ઘંટાંજનબિંદુ અને [1]શિવશિલાદિક (પવિત્ર સ્થળો) રહેલાં છે, તે ગિરનાર ગિરીશ્વર જયવંત વર્તે છે. ૨૬

ચાકુડી અમાત્ય અને સજ્જન દંડેશ પ્રમુખ અનેક ઉત્તમ જનોએ જ્યાં નેમીશ્વર પ્રભુના ચૈત્યનો ઉદ્ધાર કર્યો છે, તે ગિરનાર ગિરીશ્વર જયવંત વર્તે છે. ૨૭

જેની મેખલા (કંદોરા) ને સ્થાને તેજપાળ મંત્રીશ્વરે ત્રણ કલ્યાણક સંબંધી ચૈત્ય કરાવ્યું, તે ગિરનાર ગિરીશ્વર જયવંત વર્તે છે. ૨૮

અને વસ્તુપાળે શત્રુંજય, સંમેતશિખર અને અષ્ટાપદ તીર્થોની જ્યાં રચના કરી, તે ગિરનાર ગિરીશ્વર જયવંત વર્તે છે. ૩૦

અદ્યાપિ જ્યાં ગીત–નૃત્યાદિકને કરતા સાવધાન દેવો સંભળાય છે, તે ગિરનાર ગિરીશ્વર જયવંત વર્તે છે. ૩૧

વિદ્યાપ્રાભૃત (શાસ્ત્ર) થકી ઉદ્ધરેલા પાદલિપ્ત સૂરિકૃત ઉજ્જયંતકલ્પ વગેરે ઉપરથી આ પ્રમાણે જેનું મેં વર્ણન કર્યું છે, તે થી ગિરનાર ગિરીશ્વર જયવંત વર્તે છે. ૩૨

ઇતિ શ્રી ગિરનારકલ્પસારાંશ.

શ્રી સંમેતશિખરકલ્પસારાંશ.

આ ભરતભૂમિરૂપી સ્ત્રીના વિશાળ લલાટ સ્થળના તિલક તુલ્ય સંમેતશિખર તીર્થ કે જે સંસાર સમુદ્રના તીર્થ એટલે કિનારા સમાન છે, તેને હું સ્તવું છું. ૧

જિનેશ્વર અને મુનિજનોના ચરણકમલને લાગેલી રજના સમૂહ વડે જેનો સુંદર પ્રદેશ શોભી રહ્યો છે અને કિન્નરગણો જેનો યશ ગાઈ રહ્યા છે, તે સંમેતશિખર ગિરિરાજ જયવંત વર્તે છે. ૨

જ્યાં અજિતાદિક વીશ જિનો અનેક મુનિઓ સાથે પધારી કર્મમળરહિત થઇ મોક્ષ પામ્યા છે, તે સંમેતશિખર ગિરિરાજ જયવંત વર્તે છે. ૩

આને તીર્થ જાણીને શીલસન્નાહ નામે મુનીંદ્ર જ્યાં અનશન કરી કર્મરહિત થઇને મોક્ષપદને પામ્યા, તે સંમેતશિખર ગિરિરાજ જયવંત વર્તે છે. ૪

બીજા પણ બહુ મુનિઓએ જ્યાં આવીને સુખે મોક્ષપદ સાધ્યું, એવો જેનો અપાર મહિમા છે, તે સંમેતશિખર ગિરિરાજ જયવંત વતે છે. ૫

જ્યાં અનેક અરિહંત અને મુનિઓનો મનોહર મોક્ષમહિમા ઇંદ્રોએ કરેલો છે, એવો જગતજનોને આનંદિત કરનાર શ્રી સંમેતશિખર ગિરિરાજ જયવંત વર્તે છે. ૬

ઉત્તમ ધ્યાનને અચળચણે ગવેષતા મુનિવરોએ અચ(
પણાવડે કરીને ધ્યાનના મિત્રરૂપ જે ગિરિવરનો આશ્ર
લીધેલો છે, તે સંમેતશિખર ગિરિરાજ જયવંત વર્તે છે. ૭

જ્યાં જિનેશ્વરો નિર્વાણ પામ્યા, તે સ્થાને દેવોએ કીતિ
સ્થંભ જેવો ઉત્તમ મણિમય સ્તૂપસમુહ નિર્માણ કરેલો દ
તે સંમેતશિખર ગિરિરાજ જયવંત વર્તે છે. ૮

સ્તૂપગત ચૈત્યોમાં અજિતાદિક જિનપતિની રમણિ
પ્રતિમાઓ જ્યાં સુર અને અસુરોવડે પૂજાય છે, તે સંમે(
શિખર ગિરિરાજ જયવંત વર્તે છે. ૯

અજિતનાથથી પહેલાં પણ ત્યાં આવેલા આદીશ્વર પ્ર
અને તેમના શિષ્યોવડે જેનાં શિખર પાવન થયેલાં હોવાથ
જે તીર્થપણે પ્રસિદ્ધ થયેલ છે, તે સંમેતશિખર ગિરિરાજ જય
વંત વર્તે છે. ૧૦

અદ્યાપિ જે ભવ્યજનોને પૃથ્વીપરથી સ્વર્ગે અને મોક્ષ
ચડવાનાં સોપાન (પગથીયાં) ની સમાનતાને ધારણ કરતો
જણાય છે, તે સંમેતશિખર ગિરિરાજ જયવંત વર્તે છે. ૧૧

કુંડના જળમાં પ્રતિબિંબિત ચૈત્યશ્રેણિને જ્યાં સંઘ
સમૂહ પુષ્પ પ્રક્ષેપાવાવડે પૂજે છે, તે સમેતશિખર ગિરિરાજ
જયવંત વર્તે છે. ૧૨

અહીં જિનસમવસરણ, અહીં જિન-દેશના અને અહીં
જિન-મુક્તિ થયેલ છે, એવી રીતે જિનેશ્વરના ચરણથી પવિત્ર

શ્રી જ્યાંના પ્રદેશો રમણીય લાગે છે, તે સંમેતશિખર ગિ-
રિરાજ જયવંત વર્તે છે. ૧૩

સાધુસંગથી ઉછરતા અભંગ સંવેગરંગથી રંગાયેલા
સિંહાદિક પશુઓ પણ જ્યાં દેવગતિને પામ્યા છે, તે
સંમેતશિખર ગિરિરાજ જયવંત વર્તે છે. ૧૪

જ્યાં અલ્પ માત્ર કરેલ તપ, જિનપૂજા અને અનશનાદિ
તીર્થના પ્રભાવથી અનલ્પ (વિશાળ) ફળને આપે છે, તે
સંમેતશિખર ગિરિરાજ જયવંત વર્તે છે. ૧૫

દેવેંદ્રો અને મુનીંદ્રોવડે વંદિત અને પ્રસિદ્ધ એવા: સં-
મેતશિખર તીર્થને જે ભક્તિથી સ્તવે છે, તે સકળ આપદા
રહિત અવિચળ મોક્ષપદને પામે છે. ૧૬

ઇતિ શ્રી સંમેતશિખરકલ્પસારાંશ.

૧૧. જેમણે સ્વ પુત્રોને પૃથ્વી વહેંચી આપી છે અને એક વર્ષ પર્યંત અવિચ્છિન્નપણે દ્રવ્યસમૂહનું દાન દીધું છે એવા આપે હે ધીર ! જે નિયમ–ધુરા ધારણ કરી છે તે ધુરાને બીજો કોણ ધારી શકે ?

પ્રભુને ધીર કહેવાથી એક વર્ષ પર્યંત પ્રભુએ ક્ષુધાપરિસહ સહ્યો એ વાત સ્તુતિકારે સૂચવી છે.

૧૨ હે જગદ્‌ગુરૂ ! રાજ્ય સમયે આલિંગન કરેલી અને દીક્ષાસમયે પરિત્યાગ કરેલી રાજ્યલક્ષ્મીની અશ્રુધારાજ હોયની ! એવી કાજળ જેવી કાળી કેશજટાવડે વિભૂષિત સ્કંધવાળા આપ શોભી રહ્યા છો.

૧૩ અનાર્ય દેશોમાં અનાર્ય લોકોને આપે મૌનવ્રત ધારીને ઉપશાન્ત કર્યા તે યુક્તજ છે કેમકે સત્પુરૂષો મૌનપણેજ પરનાં શુભ કાર્ય સાધી આપે છે.

૧૪ મુનિ અવસ્થામાં પણ આપના ચરણમાં લીન થયેલા નમિ અને વિનમિ વિદ્યાધરોના નાયક થયા. ગુરૂની ચરણ સેવા કદાપિ નિષ્ફળ થતીજ નથી.

૧૫ મેઘ જેમ વનવૃક્ષને સંતોષે તેમ જેણે તપશોષિત અને નિરાહાર એવા આપને વર્ષના અંતે (ઈક્ષુરસથી) સંતોષિત કર્યા તે શ્રેયાંસકુમારનું કલ્યાણ થાઓ !

હવે પ્રભુનાં જ્ઞાનકલ્યાણક આશ્રી સ્તુતિકાર કહે છે.

૨૪ અનુરાગ (દૃઢરાગ) રૂપી પલ્લવોવાળી અને રતિરૂપી વેલડી ઉપર સ્ફુરી રહેલ સ્મિત (હાસ્ય) રૂપી ફૂલવાળા શૃંગાર વનમાં તપથી તપ્ત થયેલું પણ આપનું મ લીન થયું નથી. (એ આશ્ચર્યરૂપ છે.)

૨૫ જે કામદેવની આજ્ઞા હરિહરાદિક દેવોએ પણ શેષા (દે નિર્માલ્ય ચરણામૃત-પુષ્પમાલાદિક) ની પેરે પ્રેમપૂર્વ મસ્તકે ચઢાવી છે તે કામદેવ પણ આપના ધ્યાનાનલમ મીણની જેમ ઓગળી ગયો છે.

૨૬ જગત્જનોનો દર્પ દળવાને સમર્થ એવા મન્મથરા (કામદેવ) ના યોદ્ધારૂપ મૃગાક્ષી સ્ત્રીઓનાં નેત્ર-કટાક્ષ કેવળ આપના વિષેજ નિષ્ફળ થયાં. મતલબ કે સ્ત્ર કટાક્ષો કેવળ આપની ઉપરજ ફાવી શક્યા નહિ.

૨૭ હે ધર્મસારથિ ! આપનું પ્રવચન દીઠે છતે મનને ઉ ન્માર્ગે લઇ જનાર (ઉદ્ધત) ઘોડાની જેવા વિષમ રાગ દ્વેષ (વિકારો) નિશ્ચિત માર્ગે ચાલે છે. એટલે કે તેઓ મનને મોક્ષમાર્ગ વિના બીજે ખોટે માર્ગે દોરી જઇ શકતા નથી.

૨૮ પ્રબળ કષાયરૂપ ચોરો જેમાં (વસે) છે એવા આ ભવ અરણ્યમાં ભયથી ઉભગેલા જનોને ખડ્ગ, ચક્ર અને ધનુષ્યરૂપ રેખાઓ જેમાં સદા સારી રીતે અંકિત છે એવાં આપનાં ચરણોજ શરણરૂપ છે. ૩૨

આપના સિદ્ધાન્તરૂપી સરોવરથી ભ્રષ્ટ થએલા જીવો જેમ નીકનું જળ સકળ વૃક્ષજાતિમાં ઠેકાણે ઠેકાણે બંધાતું છતું ફરે છે તેમ સકળ ૮૪ લક્ષ જીવા-યોનિમાં કર્મવડે ઠેકાણે ઠેકાણે બંધાતા છતાં પરિભ્રમણ કર્યા કરે છે. મતલબ કે માર્ગભ્રષ્ટ જીવો ઠેકાણે ઠેકાણે મહા વિટંબના પામે છે.

જેમ કૂપના અરહટ્ટની ઘટમાળા સજળ ભરેલી ઉંચે આવે છે અને ઠાલી થયેલી નીચે જાય છે તેમ આપના વચનને આરાધેલા જીવો ઉર્ધ્વગતિ પામે છે અને વિરા-ધેલા નીચગતિને પામે છે.

જેમ અન્ય બૌદ્ધાદિક દર્શનીઓ સુકોમળ શય્યા ઉપર શયન કરવું, પ્રભાતમાં કાંજી પીવી વગેરે (શરીરને સુખકારી) અનુષ્ઠાનથી (કષ્ટ વગર) મોક્ષ મેળવી આપે છે તેમ આપ મેળવી આપતા નથી તો પણ (સમ્યગ્જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્રરૂપ) આપના સત્ય માર્ગમાં લાગેલા વિચક્ષણ-પંડિતો શિવસુખને ગવેષે છે. મત-લબ કે બૌદ્ધાદિકોએ કલ્પેલી સહેલી મુક્તિ પાયા વિના-ની છે અને આપે કહેલી પુરૂષાર્થસાધ્ય મુક્તિ તેવી નથી પણ સાચે સાચી છે.

૨ હે જિન ! આ સંસારરૂપી ચોપાટમાં અક્ષો (ઇંદ્રિયો-પાસા) વડે સંચાર્યમાણ થતા જીવો, દેવાત્ત બુદ્ધિથી આપને દીઠે છતે, પપડું દીઠે સોગટીઓની પેરે વધ, બંધ કે મરણના ભાગી થતા નથી.

૩૩ હે પ્રભુ ! તથાવિધ સામગ્રીના વિરહે ધર્મોપદેશના અભાવથી આપનાવડે ઉપેક્ષા કરાયેલા જીવો નિગોદરૂપ એકજ શૃંખળાથી નિયંત્રિત થયેલા અને સહુ સાથેજ આહાર નિહાર ક્રિયા કરતા અનંતકાળ ગમાવે છે.

૩૪ હે તપોનિધિ ! જે દુઃખોવડે કદર્થિત થયેલા જનોને આપનામાં પરમ પ્રેમ પ્રગટે છે તે દુઃખો પાપાનુબંધી તો નથી જ કિંતુ પુણ્યાનુબંધી હોવાથી ઉલટાં તે પ્રશંસનીય છે.

૩૫ આપની સેવાથી મોહનો ઉચ્છેદ અવશ્ય થશે એ વાતથી હું પ્રમોદ પામું છું. પરંતુ મોહનો ઉચ્છેદ થયા બાદ આપને નહિ વંદાય એ વાતથી મને દુઃખ પેદા થાય છે. (કેમકે કેવળી કેવળીને વંદન ન કરે એવો નિયમ છે.)

૩૬ આપની સેવાથી વિમુખ મિથ્યાદૃષ્ટિ જનોની રાજ્યાધિકાર સંબંધી સંપદાની જેમ પરિણામે વિડંબનાકારી સંપદાઓ મુઝને પ્રાપ્ત ન થાઓ ! મતલબ કે પરિણામે નીચી ગતિમાં ખેંચી જનારી સંપદા સંપદા નથી, પણ વિપદારૂપજ છે.

૩૭ હે દેવ ! અન્ય દીપક તમસ્તોમ (અંધકાર) ને ભેદીને લોકને ઘટાદિક પદાર્થો પ્રગટ દેખાડે છે, પણ જગતમાં અનન્ય દીપક એવા આપનું દીપકકાર્ય વિપરીત જણાય છે, કેમકે આપ તો પ્રથમ પોતાના ઉપદેશરૂપી કિરણોવડે-અન્ય જીવોને જીવાદિક પદાર્થો બતાવો છો.

અને પછી તત્ત્વાવબોધ ઉત્પન્ન કરીનેજ અજ્ઞાન અંધકારને ભેદો છો.

જેમના કર્ણમાં આપના વચનરૂપ મંત્રનું એક પણ પદ પડ્યું છે, તે જીવો મિથ્યાત્વરૂપી વિષથી મૂર્છિત છતાં પણ (ચિલાતિપુત્ર તથા રોહિણીયા ચોરની પેરે) શું સચેતન થતા નથી ? અર્થાત થાયછેજ.

[1]કુતીર્થિકનાં આગમ ક્ષણાર્ધ પણ સાંભળ્યાં છતાં આપના વિષે સ્થિર પ્રેમને પ્રગટાવે છે, તેથી તે આપના આગમના જાણકારનું મન હરી શકતા નથી. મતલબ કે કુતીર્થિકનાં આગમવાક્ય પરસ્પર અસંબદ્ધપણાથી અસાર હોવાને લીધે જેમ જેમ તે સાંભળવામાં આવે છે તેમ તેમ યથાર્થવાદી એવા આપનામાં પ્રેમ પ્રગટાવે છે એ વાત યુક્તજ છે.

૦ સ્વપક્ષમંડનપૂર્વક પરપક્ષખંડનમાટે વાદીઓવડે પ્રયોજએલા અન્યોઅન્ય સંલગ્ન હાથીઓની જેવા આપના નયો ક્ષણમાત્રમાં પ્રતિપક્ષ (શત્રુ) ને વિમુખ કરી નાંખે છે.

૧ જે જ્યોતિષવિદ્યાપ્રમુખ વચનોવડે અસમંજસ (પરસ્પર સંબંધ વિનાના) એવા પરસિદ્ધાન્તો શ્લાઘા પામે છે તે આપના (અગાધ) સિદ્ધાન્ત સમુદ્રની પાસે માત્ર બિંદુઓના કણીયા છે.

૧ મિથ્યાદર્શનીઓનાં કપોલકલ્પિત વચનો.

૪૨ ઝહાજ સમાન આપનો ત્યાગ કર્યે છતે પ્રતિસમય આપદાના મુખમાં પડેલા જીવો ભવસમુદ્રમાં વિવિધ વિડંબના પામે છે.

૪૩ હે દેવ ! બીજા જીવોનું તો શું કહેવું ? અણધાર્યા આવેલા તંદુળિયા-મચ્છના ભવમાં અંતર્મુહૂર્ત કાળ વસી મ્હેંજ સાતમી નરકમાં ૬૬ સાગરોપમ અંતરરહિત વીતાવ્યા. અર્થાત્ એટલા લાંબા કાળ પર્યંત અવિચ્છિન્ન દુઃખો મ્હેંજ સહ્યાં છે.

૪૪ (હે દેવ !) તિર્યંચપણામાં પણ જ્ઞાનાવરણીય કર્મથી અત્યંત અવરાયેલા એવા મ્હેં શીત, તાપ અને વર્ષ સંબંધી ભારે આકરૂં દુઃખ અનુભવ્યું.

૪૫ હે દેવ ! મનુષ્ય ભવનાટકને વિષે ઉત્પન્ન થયેલા મ્હેં ઉત્સંગના મધ્યથી (ખોળામાંથી) ચાલી નીકળેલા એટલે આયુષ્યક્ષયથી મરણ પામેલા (પાત્રરૂપ) પ્રાપ્ત થયેલા પ્રિય પુત્ર, કલત્ર-સ્ત્રી વડે અંકશૂન્ય જોયા. મતલબ કે મનુષ્ય ભવમાં પણ મ્હેં પ્રિય પુત્ર-કલત્રાદિકના વિયોગથી ભારે દુઃખ સહન કર્યું.

૪૬ (વળી હે દેવ !) દેવલોકમાં પણ મ્હેં દુશ્મનોની સમૃદ્ધિ દેખી મહર્દ્ધિક (મહાસમૃદ્ધિવંત) દેવોની આજ્ઞાઓ ઉઠાવી અને નીચ એવા કિલ્બિષ પ્રમુખ દેવપણામાં દારિદ્ર (નિઃસારતા) અને સંતાપ સહ્યાં.

૪૭ (હે દેવ !) ભવવનને વિષે ભમતા એવા મ્હેં અસંખ્ય પ્રમિત ષટ્સંસ્થાન અવસર્પિણી અને ઉત્સર્પિણી સહિત પરાવર્તની પેરે પુદ્ગલપરાવર્તો બહુ વાર કર્યા.

૮ હે નાથ ! હું સંસારમાં અનંતકાળ ભમ્યો, તોપણ તેમાં દુઃખથી બ્હીનો નહિ. હમણાં આપને દીઠે છતે ભય જાગ્યો અને (સાથેજ) ભય ટળ્યો. મતલબ કે ક્રોધાદિકથી આવી રીતે ચાર ગતિમાં વિડંબના પામ્યો એમ સમજતાં ભય જાગ્યો અને ક્ષમાદિકથી તેમનું હું નિરાકરણ કરી નાંખીશ એમ નિશ્ચય થતાં મ્હારો ભય ટળ્યો.

૯ હે જગદ્ગુરૂ ! યદ્યપિ આપ કૃતાર્થ અને મધ્યસ્થ એટલે સ્વસ્વરૂપસ્થ છો તથાપિ હું પ્રાર્થું છું કે કદાચિત્ પણ એટલે કોઈક દેશકાળને વિષે પણ ફરીને અથવા પુનઃ પુનઃ અમને આપનું દર્શન દેશો.

૦ ધ્યાનાગ્નિવડે દગ્ધ કરી નાંખ્યાં છે કર્મેન્ધન જેણે એવા અને અતિ દુસ્તર ભવભયરૂપી સમુદ્રને તરવા પ્રવહણ સમાન એવા હે પ્રભુ ! બાળબુદ્ધિ એવા મ્હેં (ધનપાળે) સમ્યગ્ધર્મની પ્રાપ્તિ રૂપ ફળને આપનાર એવા આપની ભક્તિવડે સ્તુતિ કરી છે. (તેથી મને સમ્યગ્ધર્મની પ્રાપ્તિ, નિર્મળ ધ્યાનયોગે સકલ કર્મોનો ક્ષય અને ભવભયનો પ્રણાશ થાઓ !) તથાસ્તુ ! ઈતિ શમ.

શ્રી ધનપાળપંચાશિકા ભાષા-અનુવાદ સંપૂર્ણ.

" પરમાતમ છત્રીશી "

પરમદેવ પરમાતમા, પરમજ્યોતિ જગદીશ;
પરમભાવ ઉર આનકે, પ્રણમત હું નિશદીશ. ૧
એક જ્યું ચેતન દ્રવ્ય હૈ, તામેં તીન પ્રકાર;
બહિરાતમ અંતર કહ્યો, પરમાતમ પદ સાર. ૨

બહિરાતમ તાકું કહે, લખે ન બ્રહ્મસ્વરૂપ;
મગન રહે પરદ્રવ્યમેં, મિથ્યાવંત અનુપ. ૩
અંતરઆતમા જીવ સો, સમ્યગ્દૃષ્ટિ હોય;
ચોથૈ અરૂ પુનિ બારમૈ, ગુણથાનક લો સોય. ૪
પરમાતમ પરબ્રહ્મકો, પ્રગટ્યો શુદ્ધ સ્વભાવ;
લોકાલોક પ્રમાણ સબ, ઝલકે તિનમેં આય. ૫
બાહિરઆતમ ભાવ તજ, અંતરઆતમા હોય;
પરમાતમ પદ ભજતુ હૈ, પરમાતમ વહે સોય. ૬
પરમાતમ સોઇ આતમા, અવર ન દુજો કોઈ;
પરમાતમકું ધ્યાવતે, એહ પરમાતમ હોય. ૭
પરમાતમ પરબ્રહ્મ હૈ, પરમજ્યોતિ જગદીશ;
પરસુ ભિન્ન નિહાળિયે, જોઇ અલખ સોઇ ઈશ. ૮
જે પરમાતમ સિદ્ધમેં, સોહિ આતમામાંહિ;
મોહમયલ દગ લગી રહ્યો, તામે સૂઝત નાંહિ. ૯
મોહમયલ રાગાદિકે, જા છિન કીજે નાસ;
તા છિન એહ પરમાતમા, આપહી લહે પ્રકાસ. ૧૦
આતમ સો પરમાતમા, પરમાતમ સોઇ સિદ્ધ;
વિચકી દુવિધા મિટ ગઈ, પ્રગટ ભઈ નિજ રિદ્ધ. ૧૧
મેંહિ સિદ્ધ પરમાતમા, મેંહિ આતમરામ;
મેંહિ ગ્યાતા જ્ઞેયકો, ચેતન મેરો નામ. ૧૨
મેંહિ અનંત સુખકો ધની, સુખમેં મોહિ સોહાય;
અવિનાશી આણંદમય, સોઽહં ત્રિભુવનરાય. ૧૩
શુદ્ધ હમારો રૂપ હૈ, શોભિત સિદ્ધ સમાન;
ગુણ અનંત કરી સંયુત, ચિદાનંદ ભગવાન. ૧૪

જૈસો સિવપેં તહિવ[1] વસેં, તેસો યા તનમાંહિ; ૧૫
નિશ્ચયદૃષ્ટિ નિહારતાં, ફેર રંચ કછુ નાંહિ.
કરમનકેં સંજોગતે, ભએ તીન પ્રકાર; ૧૬
એક આતમા દ્રવ્યકું, કરમ નટાવણહાર.
કર્મ સંઘાતેં અનાદિકે, જોર ન કછુ બસાય; ૧૭
પાઇ કલા વિવેકથી, રાગદ્વેષ છિન જાય.
કરમનથી [2]જાર રાગ હે, રાગ જરે જર જાય; ૧૮
પરમ હોત પરમાતમા, ભાઇ સુગમ ઉપાય.
કાહેકું ભટકત ફિરે, સિદ્ધ હોનકે કાજ; ૧૯
રાગદ્વેષકું ત્યાગ દે, ભાઈ સુગમ ઇલાજ.
પરમાતમ પદકો ધની, રંક ભયો બિલલાય; ૨૦
રાગદ્વેષથી પ્રીતિસી, જનમ અકારથ[3] જાય.
રાગદ્વેષથી પ્રીતિ તુમ. ભુલે કરો જન રંચ; ૨૧
પરમાતમપદ ઢાંકકે, તુમહિ કિયે તિરયંચ.
જપ તપ સંજમ સબ ભલે, રાગદ્વેષ યો નાહિં; ૨૨
રાગદ્વેષ જો જાગતે, એ સબ ભયે ન્યું નાહિં.
રાગદ્વેષકે નાસતે, પરમાતમ પરકાસ; ૨૩
રાગદ્વેષકે ભાસતે, પરમાતમપદ નાસ.
જો પરમાતમ પદ ચહે, તો તુમ રાગ નિવાર; ૨૪
દ્વેષી સંજોગ સ્વામીકો, અપને હિયે વિચાર.
સાબ બાતથી [illegible], તાકું દેઈ બતાય; ૨૫
જો પરમાતમ પદ ચહે, રાગદ્વેષ તજ ભાઈ
રાગદ્વેષ ત્યાગે બિના, પરમાતમ પદ નાહિં;

૧ [illegible] સિદ્ધક્ષેત્રમાં [illegible] ૨ [illegible] ૩ નિષ્ફળ.

કોટ કોટિ જોતપ કરે, સબ આકારથ જાય. ૨૬
હોય આતમાકું હીત, રાગદ્વેષકો સંગ;
જેસે પાસ મજીઠગે, વસ્ત્ર ઔર હિ રંગ. ૨૭
તેસે આતમ દ્રવ્યકું, રાગદ્વેષકે પાસ;
કર્મ રંગ લાગત રહે, કેસે લહે પ્રકાશ. ૨૮
ઇણ કરમનકો જીતવો, કઠિન વાત હે વીર;
જર ખોદે બિનું નહિં મિટે, દુષ્ટ જાત જો પીર[1]. ૨૯
લહલોપનો હે ઝીયો, ઓ મિટવે કે નાહિ;
ધ્યાન અગાન પરકાશકે, હોમ દેહિ તેમાંહિ. ૩૦
જ્યું દારૂ કે ગંજકું, નર નહિ શકે ઉઠાય;
તનક[2] આગસંજોગતે, છિન એકમેં ઉડ જાય. ૩૧
દેહસહિત પરમાતમા, એહ અચરિજકી બાત;
રાગદ્વેષકે ત્યાગતે, કરમશક્તિ જરી જાત. ૩૨
પરમાતમકે ભેદ દ્વય, નિગલ સકલ પરવાન;
સુખ અનંતમેં એકસે, કહેવેકે દ્વય થાય. ૩૩
ભાઈ એહ પરમાતમા, સોહં તુમમેં યાહિ;
અપણિ ભકિત સંભારકે, લિખાબગ દેતાંહિ. ૩૪
રાગદ્વેષકું ત્યાગકે, ધરી પરમાતમધ્યાન;
યું પાવે સુખ સાસ્વત, ભાઈ એમ કલ્યાન. ૩૫
પરમાતમછત્રીસીકું, પઢિયો પ્રીતિ સંભાર;
ચિદાનંદ તુમ પ્રતિ લખી, આતમકે ઉદ્ધાર. ૩૬

---

૧ પીડ. ૨ તણખો અલ્પમાત્ર.